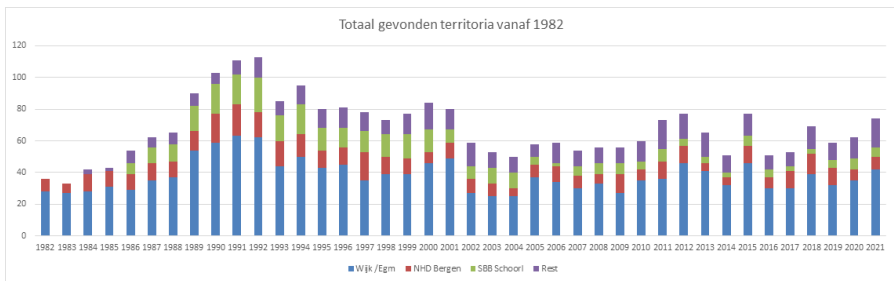

DE WINTERKONING

- Een dunne Winterkoning dit keer, direct of indirect het gevolg van corona. Geen excursies dus ook geen excursie-verslagen en verder een plotselinge vacature in de Redactie waardoor een aantal vaste rubrieken nu voortaan ontbreken.
- We hebben vacatures in de Redactie van de Winterkoning en in de werkgroep Ruimtelijke Ordening – wie o wie?
- We hebben samen met vertegenwoordigers van o.a. Duinbehoud en Vogelbescherming Nederland recent een locatie bij Wijk aan Zee bekeken die geschikt lijkt voor het inrichten van een duinvoetreservaat voor o.a. grondbroeders. We gaan nu samen praten met beherende instanties, overheden en andere belanghebbenden om te kijken of we zoiets zouden kunnen realiseren.
- De Vogelwerkgroep heeft zich op 13 maart jl. gepresenteerd in de OSC, de overleggroep strand Castricum. De OSC bijeenkomsten zijn publiek en worden ook gestreamd door de Gemeente Castricum. De presentatie richtte zich op een beschrijving van de doelstellingen en de activiteiten van Vogelwerkgroep Midden-Kennemerland, gevolgd door een inzoomen op onze belangen en visie op de kuststrook van ons werkgebied. Onze boodschap: betrek alle partijen – ook groene – bij echt overleg over te maken keuzes op en rond het strand en het NHD.
- Met een - wat O.B. Bommel zou noemen “ragfijn spel” - waarin de juridische trucen-doos wijd open ging, schriftelijke toezeggingen voor vervolg overleg niet werden nagekomen, een vergunningsaanvraag onder een misleidende titel (“ecologische verbindingzone” ipv “voetpad dwars door de natuur”) gecamoufleerd werd gepubliceerd en waarin zelfs censurering van onze mening in de krant niet geschuwd werd, hebben Gemeente Castricum en Landschap Noord-Holland er weer een nieuwe recreatieve doorsnijding van goede (want nu nog rustige) natuur doorheen gemanoeuvreerd. Het Gasthuiswijdje wordt vogelvrij.
- Na de vernietiging door de Raad van State in 2020 van het nieuwe bestemmingsplan aansluiting A9 nabij Heiloo (BP) vanwege de stikstof problematiek, heeft het projectteam recent een nieuw ontwerp BP gepubliceerd. Dat ondanks de inmiddels enorme kosten overschrijdingen, ondanks de zwakke onderbouwing van nut en noodzaak, ondanks de stikstof impact ook nu, en ook zonder enige herijking ten aanzien van werk en mobiliteit post corona. De Vogelwerkgroep heeft inmiddels haar zienswijze ingediend op dit nieuwe ontwerp BP.

Het is uiteindelijk gelukt om weer de bosuilen te tellen. Het was een heel vreemd jaar door Corona. Ik ben al vroeg in januari begonnen waar ik met veel rustige avonden de uilen geteld heb. Voordat de avondklok ingesteld werd was ik al een aardig eind op weg. Tijdens de avondklok had ik nog zo'n 1 ½ uur de tijd om uilen te tellen. Bij Bergen en Schoorl werd het echter een probleem, omdat ik dan te weinig tijd had om het gebied in te gaan en op tijd weer thuis te zijn. Gelukkig heeft Dook Vlucht dat gedeelte van mijn telling overgenomen. Hij heeft het deels gelijk gedaan met het tellen van zijn boomkruipers in Bergen. Ik had er natuurlijk zelf graag bij geweest, maar het kon niet anders. Uiteindelijk kunnen we het meegestuurde verslag aan jullie opleveren.

Brewers-Eenden: kruisingen tussen Wilde Eend en Krakeend in het NHD

Rob van Bemmelen

In 1843 beschreef de beroemde Amerikaanse ornitholoog John James Audubon een nieuwe eenden-soort, de 'Brewers Eend' (Brewer's Duck *Anas breweri*), aan de hand van een woerd die in februari 1822 was geschoten in Louisiana, Verenigde Staten. Hij vernoemde de eend naar de ornitholoog Thomas Brewer, een vriend van Audubon. Audubon kon geen enkel ander individu vinden en gaf in zijn beschrijving van de 'soort' al aan dat het mogelijk een kruising tussen twee soorten betrof, met Krakeend als één van de mogelijke oudersoorten. Honderd jaar later bleek dit inderdaad zo te zijn: de 'Brewers Eend' is een kruising tussen Krakeend *Anas strepera* en Wilde Eend *A platyrhynchos* (Kortright 1942).

In het werkgebied van de VWG zijn de afgelopen jaren twee kruisingen tussen Wilde Eend en Krakeend gezien. De eerste was een klassieke 'Brewers Eend'; de tweede leek zeer sterk op een Krakeend. Hier bespreek ik het uiterlijk van de eerste, maar vooral van de tweede vogel.

De eerste vogel: 2017-2018

Op 11 november 2017 zag en fotografeerde Luc Knijnsberg een vreemde woord nabij De Hoep in het slootje langs de Zeeweg. Hij werd hier op 25 november 2017 voor het laatst gemeld. Op 25-28 januari 2018 dook deze vogel in de Karpervijver. Daarna bleef hij lang buiten beeld, tot hij op 22 februari 2019 weer op de Karpervijver werd gezien. Verrassend genoeg dook de vogel twee jaar later, op 10 februari 2021, weer op in de Karpervijver, waar hij tot en met 14 februari werd gezien. Hoewel hij – zelfs als hij er zit – soms lastig te vinden is, suggereert het feit dat hij zo lang buiten beeld kan blijven dat hij de meeste tijd elders vertoeft, op een plek die niet veel door vogelaars wordt bezocht. Mogelijk is deze vogel toch ook in 2020 gezien: op 31 maart en 4 april 2020 zag Jorg Schagen een hybride Wilde Eend x Krakeend in de Limmerpolder die sterk op de vogel van de Karpervijver leek. Helaas zijn er toen geen foto's gemaakt waarmee de determinatie kan worden ondersteund en de vergelijking kan worden gemaakt met de vogel van de Zeeweg en Karpervijver.

Het uiterlijk van kruisingen Wilde Eend x Krakeend varieert enigszins, onder andere in de koptekening, de hoeveelheid zwart en geel op de snavel, de breedte van een witte halsring, en de kleur en tekening van de borst (Reeber 2015). De constanten in deze variatie zijn echter de aanwezigheid van roodbruin op de wang, de aanwezigheid van geel in de snavelzijden en een warmbruin (zweem op de) borst, en 'onze' laat deze kenmerken allemaal zien.

De tweede vogel: 2020-2021

Deze vogel werd voor het eerst gezien op 18 januari 2020 door Guido Keijl, net als de eerste vogel in het slootje langs de Zeeweg. Hij verbleef hier tot ten minste 15 februari. In het voorjaar (14 maart – 27 april) bleek deze vogel gepaard met een vrouwtje Wilde Eend en verbleef in het slootje net ten zuidoosten van de Wei van Brassier. In de herfst (25 oktober) dook hij weer op langs de Zeeweg en in het slootje oostelijk de Wei van Brassier, en ten slotte verbleef hij weer langs de zeeweg in december 2020. De laatste waarneming voor het schrijven van dit stuk was op 25 januari 2021, langs de Zeeweg.

In tegenstelling tot de eerste vogel leek dit exemplaar zeer sterk op een Krakeend; zowel wat betreft structuur, verenkleed als snavelkleur. Toch verschilde hij op een aantal punten subtiel van Krakeend:

- 1) bruinige wangen en donkerdere achter/bovenkop met – onder bepaalde lichtomstandigheden – groene glans. Onder grauwe lichtomstandigheden was de bruinige wang en de groene glans lastig te zien.
- 2) bruin op grens hals/bovenborst en bruin waas op de donker geschubde borst, vooral te zien in (schuin) vooraanzicht,
- 3) wittig nebandje,
- 4) korte schouderveren met vaalbruine zomen aan de binnenvlaggen,
- 5) smalle witte randjes aan tertials,
- 6) oranje poten,
- 7) geen roodbruin op middelste vleugeldekveren,
- 8) staartveren van binnen naar buiten steeds lichter grijs. Geen subterminale tekening.

Ook in het verenkleed van Krakeend worden zit variatie (Reeber 2015). In hoeverre vallen de hierboven genoemde kenmerken binnen deze variatie, en wat zijn sterke argumenten voor invloed van Wilde Eend? Hoewel de koptekening het meest opvallend is aan deze vogel, lijkt het tegelijkertijd ook het minst sterke argument. Een bruinige wang en enig contrast tussen de wang en de boven- en achterkop komen regelmatig voor bij Krakeend. Echter, Krakeenden hebben geen groene glans op de boven- en achterkop: dit wijst op invloed van Wilde Eend. Op foto's lijkt de koptekening meer uitgesproken te zijn geweest in het voorjaar van 2020 dan in het najaar, mogelijk door slijtage. Hetzelfde geldt voor de tekening van de nek; een subtiele witte ring zie ik nu niet (meer) terug. Witte tertialrandjes ben ik niet tegengekomen bij Krakeenden, maar verassend genoeg (of juist niet), wel bij de hierboven beschreven eerste vogel. De tekening en lengte van schouderveren is onder Krakeend mannetjes vrij variabel. De schouderveren van deze vogel zijn aan de korte kant voor een Krakeend, maar dit past wellicht binnen de variatie van Krakeend. Ook de kleur is niet typisch voor Krakeend; normaliter zijn de randen meer helder kastanjebruin.

Staartveren bij Krakeend hebben allen ongeveer dezelfde tint grijs; bij Wilde Eend is er duidelijk contrast tussen donkere centrale staartveren en witte buitenste staartveren. Deze vogel heeft ook een duidelijk contrast. De hoeveelheid roodbruin op bovenzvleugel is wat variabel bij Krakeenden, maar nooit afwezig zoals bij onze vogel. De poten van Krakeenden zijn geel; de oranje poten van onze vogel wijzen op invloed van Wilde Eend. Met name de laatste twee kenmerken zijn dus sterke argumenten voor invloed van Wilde Eend in het uiterlijk van deze vogel.

Zoals bijna alle kruisingen zijn ook 'Brewers Eenden' weinig talrijk. Toch wordt deze kruising met enige regelmaat in Nederland en ook daarbuiten gezien. Randler (2008) noemt hem zelfs als één van de meest voorkomende kruisingen in centraal Europa onder zwanen, ganzen en eenden, maar nog altijd bijna twintig keer zeldzamer dan de meest voorkomende kruising

volgens zijn lijst: de kruising tussen Kuif- en Tafeleend. Gevalideerde waarnemingen op www.waarneming.nl suggereren dat er jaarlijks maximaal zo'n 15 individuen worden gezien in Nederland, verspreid over vrijwel het gehele land. In het NHD waren ze voor zover mij bekend nog niet eerder waargenomen. De waarnemingen op www.waarneming.nl komen uit bijna alle maanden, maar duidelijk minder gedurende mei-september en geen enkele in juli. Ook de vogels van het NHD zijn nooit in de zomer gezien. De oorzaak van deze afwezigheid is vermoedelijk dat ze in deze periode de rui doormaken en daardoor lastiger te herkennen zijn.

Kruisingen komen vooral voor in situaties waarin één van de oudersoorten sterk in de minderheid is. Het idee dat in zo'n situatie de zeldzamere soort er het beste van probeert te maken en dan maar met een nauw verwante soort paart, wordt vaak aangeduid als de 'desperation hypothesis' of radeloosheids-hypothese. Een andere situatie waarin allerlei kruisingen ontstaan, is in gevangenschap, wanneer verschillende soorten in dezelfde kooi of vijver gehouden worden. In het geval van 'Brewers Eenden' zijn veel exemplaren waarschijnlijk 'gewoon' van wilde herkomst. Toch is een herkomst uit gevangenschap, of een combinatie van wilde en (half-)tamme eenden, niet uit te sluiten. Zo had een 'Brewers Eend' die afgelopen winter in Amsterdam zat, een blauw kwekersringetje. In het geval van de 'Brewers Eenden' in het NHD is het voor te stellen dat Wilde Eenden uit de vijver bij Johanna's Hof een passerende Krakeend hebben weten te verleiden.

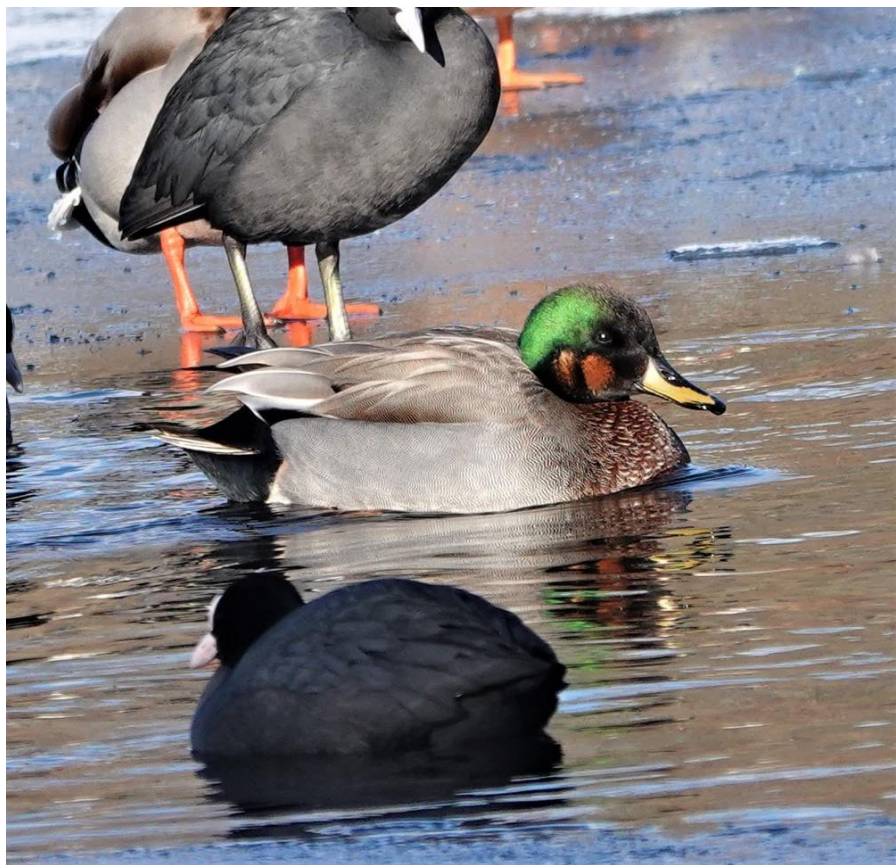
Vanwege de sterke gelijkenis met Krakeend en de subtiliteit van kenmerken die op invloed van Wilde Eend wijzen, ligt het voor de hand dat de twee vogel een terugkruising is van een kruising Krakeend x Wilde Eend met een Krakeend; een Krakeend x Wilde Eend x Krakeend dus... Het is natuurlijk verleidelijk om te denken dat de tweede vogel een nazaat van de eerste is. In dat geval zijn er misschien wel broertjes en zusjes van de tweede vogel in de regio te vinden. Het zal een hele kluit zijn om zulke vrouwtjes te herkennen als zijnde kruisingen, maar gelukkig laten de eenden in het slootje langs de Zeeweg en in de Karpervijver zich vaak uitstekend bekijken. Wie vindt haar?

Dankwoord

Hans Schekkerman voorzag een eerdere versie van commentaar.

Literatuur

- Audubon, J.J. (1843) Brewer's Duck, *Anas breweri*. Aud. Orn. Biog 5: 302.
Kortright, F. (1942) Ducks, Geese and Swans of North America. The American Wildlife Institute.
Randler, C. (2008) Hybrid wildfowl in Central Europe – an overview. *Waterbirds* 31(1): 143-146.
Reeber, S. (2015) Wildfowl of Europe, Asia and North America. Christopher Helm, London

Brewers Eend', een kruising tussen Kraakeend en Wilde Eend.
Dit is de eerste vogel die hier wordt besproken. Karpervijver, 12-2-2021
Foto: Hielke Boomsma

'Brewers Eend', de tweede vogel die hier wordt besproken (rechts) met een vrouwtje Wilde Eend. Wei van Brasser, 15-3-2020. Foto: Edwin Kerssens

Nogmaals de tweede vogel die hier wordt besproken, met details van de vleugels. Achtergrond: Wilde Eend mannetje. Zeeweg, 12-1-2021. Foto: Rob van Bemmelen

Cameraval bij sperwernest in de duinen bij Castricum, 2020

Jos Vroege & Henk Levering

Om meer duidelijkheid te krijgen over de afname van het aantal succesvolle broedgevallen van de Sperwer in de duinen bij Castricum hebben wij in 2018-2019 bij sperwernesten in de Driehoek en in 2019 bij een sperwernest in de omgeving van Camping Geversduin een cameraval opgehangen (Vroege & Levering, 2019, 2020a+b). Tweemaal was sprake van een succesvolle broedpoging: in beide gevallen vlogen drie jongen uit. In één geval - in 2019 in de Driehoek - bleek het nest al te zijn gepredeerd toen op 23 mei de camera werd opgehangen. Wij namen ons voor daarmee in 2020 minder lang te wachten.

In de Driehoek werd door de Sperwer in de periode 2011-2019 ieder jaar gebroed: 5x succesvol, 4x niet succesvol. In 2020 werd uitgeweken naar een andere, voor ons lang onbekende locatie (Vroege & Levering, 2021) (noot 1). In de omgeving van Camping Geversduin werd, na mislukte broedpogingen in 2005 en 2015, in 2018-2019 door de Sperwer met succes gebroed. Op 14 maart 2020 werd in het nestbos een paartje Sperwer gezien dat het aan de stok had met een paartje Zwarte Kraai. Opvallend was het ontbreken van het 'mannelijk ogend vrouwtje' van het jaar daarvoor (Vroege & Levering, 2020b). Haar plaats was ingenomen door een ander, waarschijnlijk jonger sperwervrouwtje (noot 2).

Vrouwtje Sperwer vliegt naar het nest, duinen bij Castricum, 15-5-2020

Nieuwe poging

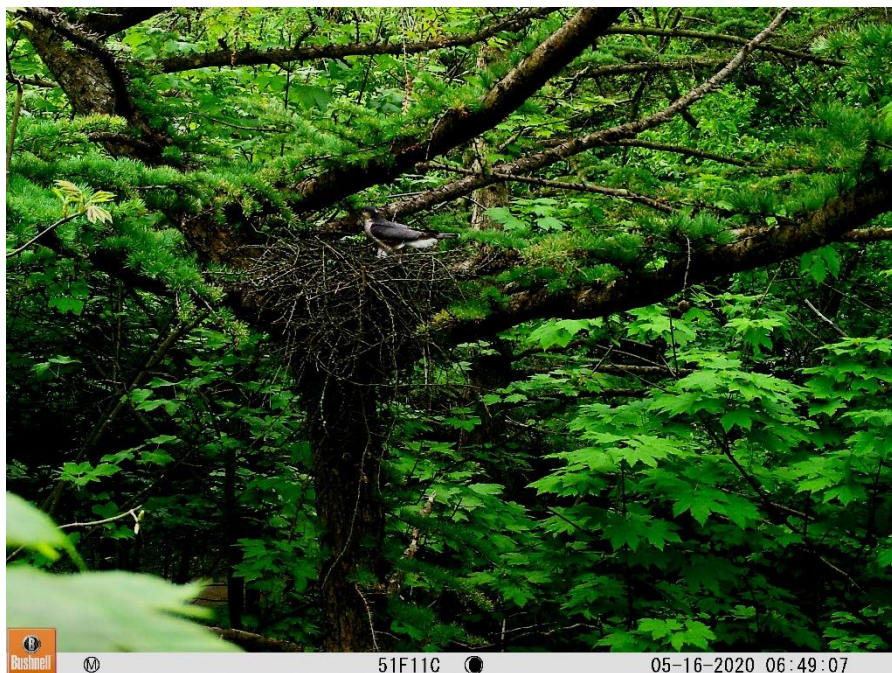
Op 14 mei 2020 werd door Huub Huneker in de omgeving van Camping Geversduin een cameraval opgehangen. Dat gebeurde bij het op 11 april ontdekte, nieuwe sperwernest. Bij aankomst in het nestbos hoorden we het mannetje zachtjes kekkeren. Het vrouwtje zat niet op het nest. Bij benadering zagen we haar ook niet van het nest afvliegen. Terwijl Huub bezig was met het ophangen van de camera vloog een paartje Zwarte Kraai over het bos. Het vrouwtje Sperwer liet zich echter niet zien of horen. Het bleek niet mogelijk de camera zo op te hangen dat we daarmee in de nestkom konden kijken. Of daarin eieren lagen was niet te zien.

Op 16 mei was het vrouwtje Sperwer wél op het nest aanwezig. De camera kon daar dus blijven hangen. Op 25 juni werd de camera verwijderd. Op het nest was geen dons en onder het nest geen poep aangetroffen: de broedpoging was mislukt. Het mannetje en vrouwtje Sperwer waren ook al lang niet meer bij het nest gezien. Op het SD-kaartje bleken in totaal 17.534 foto's te staan. De eerste foto werd gemaakt op 14 mei om 19:25 uur, de laatste foto op 28 mei om 13:41 uur. De batterijen hebben dus 14 dagen stroom geleverd (noot 3).

Bij het bekijken van de beelden bleek dat wij dit jaar niet te laat, maar te vroeg waren met het ophangen van de cameraval: het eerste ei werd vermoedelijk pas op 19 mei gelegd. Dat gebeurde 's ochtends tussen 10:11 en 11:53 uur. Na vertrek van het vrouwtje was vrijwel direct het mannetje op het nest aanwezig. Op 21, 23 en 25 mei werd het legsel waarschijnlijk gecompleteerd. Ook dat gebeurde 's ochtends. Na afloop werd het nest steeds kort door het mannetje bezocht. In de middag was het vrouwtje veel op het nest aanwezig. De tijd die ze daar doorbracht nam geleidelijk toe. Op 27 mei werd het vrouwtje ook 's avonds en 's nachts op het nest gefotografeerd. De dag na de vermoedelijke eileg - 20, 22, 24 en 26 mei - bleek het vrouwtje echter opvallend weinig op het nest aanwezig te zijn.

Conclusie

Afgelopen jaar hebben wij voor de tweede keer een cameraval opgehangen bij een sperwernest waar geen succesvolle broedpoging werd gedaan. In 2019 in de Driehoek bleek het nest al te zijn gepredeerd toen de camera werd opgehangen. In 2020 in de omgeving van Camping Geversduin mislukte de broedpoging nadat daarmee 14 dagen foto's waren gemaakt en de batterijen vervolgens leeg waren. In de Driehoek werd het nest vijf dagen na het ophangen van de camera bezocht door een tweedekalenderjaar mannetje Havik (Vroege & Levering, 2020a). In de omgeving van Camping Geversduin hadden de Sperwers het in maart al aan de stok met een paartje Zwarte Kraai. Deze Havik en dit paartje Zwarte Kraai zijn de belangrijkste 'verdachten'.

Mannetje Sperwer op het nest, duinen bij Castricum, 16-5-2020

In Nederland was in 2020 bij 89 broedgevallen van de Sperwer het legbegin bekend. In 85 gevallen legde het sperwervrouwtje het eerste ei tussen 11 april en 10 mei (Bijlsma, 2021). In de omgeving van Camping Geversduin werd het eerste ei vermoedelijk pas gelegd op 19 mei. Waarschijnlijk ging het hierbij om een vervolglegsel. Het eerste legsel is in dat geval 12-15 dagen eerder verloren gegaan (Newton, 1986). In de Wildernis - het bos ten westen van Camping Geversduin - waren in 2020 ook een Havik en een Buizerd die opmerkelijk laat met de eileg begonnen. Ook daar was waarschijnlijk sprake van een vervolglegsel. De vermoedelijke dader was een Boommarter (Vroege, 2021). Dat de Boommarter (ook) een rol heeft gespeeld bij het mislukken van de broedpoging van de Sperwer in de omgeving van Camping Geversduin, valt niet uit sluiten (noot 4): overall in het bos in de duinen bij Castricum zijn boommarterterritoria (Heemskerk, 2016).

Om ervoor te zorgen dat de eieren kort na elkaar uitkomen beginnen sperwervrouwtjes niet onmiddellijk na het leggen van het eerste ei te broeden. Sommige vrouwtjes starten daarmee 'plotseling' (op zijn vroegst na het leggen van het derde ei), andere voeren de broedtijd geleidelijk op (Newton, 1986). Op het nest in de omgeving van Camping Geversduin werd het vrouwtje op 19 mei - toen 's ochtends vermoedelijk het eerste ei werd

gelegd - 's middags al broedend op het nest gefotografeerd: zij behoort tot de tweede categorie. Dat sperwervrouwtjes de dag na de eileg steeds zo weinig op het nest aanwezig zijn, werd door Newton niet gerapporteerd. Het is mogelijk dat dit vrouwtje de dag na de eileg wel steeds in het nestbos aanwezig was, maar veelal niet in het zicht van de camera. Het is echter ook mogelijk dat zij die dagen benutte om zelf nog te jagen. Liet de prooiaanvoer door het mannetje te wensen over? Zou het mannetje, net als het vrouwtje uit 2019, al op leeftijd zijn geweest?

Broedend vrouwtje Sperwer, duinen bij Castricum, 27 mei 2020

Dank

Met dank aan Wouter Bol en Dario Duijves (PWN) voor het gebruik van de camera en aan Huub Huneker voor het ophangen van die camera bij het sperwernest in de omgeving van Camping Geversduin.

Literatuur

- Bijlsma, R.G. (2021). Trends en broedresultaten van roofvogels in Nederland in 2020. *De Takkeling*, 29, 8-48.
- Birkhead, T. (2008). *De wijsheid van vogels. Een geïllustreerde geschiedenis van de ornithologie*. Amsterdam: De Bezige Bij.
- Heemskerk, L. (2016). Boommarters van het Noordhollands Duinreservaat in 2015. *Marterpassen* 22, 38-48.
- Levering, H. (2020). Verslag 2020 roofvogelinventarisatie. Castricum: Roofvogelwerkgroep Noord-Kennemerlands Duin.
- Newton, I. (1986). *The Sparrowhawk*. Calton: T & AD Poyser.
- Vroege, J. (2016). Roofvogels en Boommarters in de duinen bij Castricum in 2015. *De Winterkoning*, 51(4), 16-22.
- Vroege, J. (2021). Roofvogels en Boommarters in de duinen bij Castricum, 2020. *De Winterkoning*, 56(2), 24-31.
- Vroege, J., & Levering, H. (2019). Cameraval bij sperwernest, duinen Castricum, 2018. *De Winterkoning*, 54(3), 22-30.
- Vroege, J., & Levering, H. (2020a). Cameraval bij sperwernest in de duinen bij Castricum, 2019. Deel 1: Driehoek. *De Winterkoning*, 55(3), 17-21.
- Vroege, J., & Levering, H. (2020b). Cameraval bij sperwernest in de duinen bij Castricum, 2019. Deel 2: Geversduin. *De Winterkoning*, 55(3), 21-28.
- Vroege, J., & Levering, H. (2021). Dode Buizerd op sperwernest. Manuscript aangeboden voor publicatie.

Noten

In de Driehoek werd in 2000-2003 en 2005-2008 door de Havik en in 2010 en 2020 door de Buizerd met succes gebroed. In 2011-2019 werd hier gebroed door de Sperwer. Succesvolle broedgevallen van andere roofvogels waren er toen niet. Wel was er in 2014 een mislukt broedgeval van de Buizerd (Vroege, 2016).

Bij vogels worden mannelijke eigenschappen in de regel bepaald door de afwezigheid van het vrouwelijke hormoon oestrogeen en niet door het mannelijke hormoon testosteron (Birkhead, 2008). Een sperwervrouwje met een mannelijk ogend verenkleed heeft waarschijnlijk een minder goed functionerende eierstok. Haar leeftijd zou daarbij een rol kunnen spelen.

De cameraval die op 18 mei 2018 in de Driehoek werd opgehangen bleek op 26 juni nog goed te functioneren. Daarbij werd gebruik gemaakt van hetzelfde type oplaadbare batterijen. Met die camera werden echter minder foto's gemaakt: 14.753 (Vroege & Levering, 2019).

In de duinen bij Schoorl werd afgelopen jaar onder een nest waarop in 2019 door een Buizerd met succes werd gebroed een sperwerschedeltje gevonden: vermoedelijk van een van de jongen van een nabijgelegen sperwernest (Levering, 2020). Dat is het eerste directe bewijs dat Sperwers in het Noord-Kennemerlands Duin ook van de Buizerd iets te vrezen te hebben. De ring van een van de andere sperwerjongen werd gevonden onder een haviknest. Een nest met jongen wordt dus van verschillende kanten belaagd.

Dode Buizerd op sperwernest

Jos Vroege & Henk Levering

Afgelopen jaar waren in ons onderzoeksgebied in de duinen bij Castricum vier broedgevallen van de Sperwer: twee succesvol en twee niet-succesvol (Levering, 2020). Bij een van die succesvolle broedgevallen werden uitgevlogen jongen gezien, maar werd geen nest ontdekt. Dat gebeurde pas op 5 december, toen het blad van de bomen was. Het zat in een eik op 10 meter hoogte. Onder het nest werden plukresten van een lijster gevonden.

Op 9 januari bleek op dit nest een dode Buizerd te liggen. Die lag met de poten omhoog op de rug - een positie die je niet zou verwachten als de Buizerd op dit nest een 'natuurlijke dood' zou zijn gestorven. Anders dan de dode Buizerd die op 18 november ongeveer een kilometer daarvandaan hangend in een boom werd aangetroffen - en waarvan door Leo Heemskerk (2020) foto's zijn gemaakt (noot 1) - bleek de vogel niet te zijn onthoofd. Behalve de dode Buizerd waren op het sperwernest plukresten van een duif te zien.

Dode Buizerd op sperwernest, duinen bij Castricum, 9-1-2021

Foto: Jos Vroege

Kop dode Buizerd op sperwernest, duinen bij Castricum, 9-1-2021 Foto: Jos Vroege

We stuurden Rob Bijlsma een van de foto's. Hij schreef in reactie daarop: "Paar jaar geleden vond ik iets dergelijks op een wrak sperwernest in boswachterij Appelscha, de buizerd was echter veel verder heen dan die van jou. Ook toen geen idee hoe of wat. Predatie lijkt me uitgesloten door havik, veel te zwaar. Dan eerder boommarter, die grote prooien nog wel eens wil vastklemmen in een takvork. Wie weet ook op vlonder?" (noot 2).

Boommarters verstoppert, aldus Fred en Henk-Jan Koning (2011), geregeld prooien om deze later te consumeren. "Hiervoor gebruiken ze boomholtes of, in de AW-duinen, nestkasten van bosuilen". Bij de prooien van Boommarters die door hen "in nestkasten of boomnesten" werden aangetroffen, waren ook lijsters, duiven en een Buizerd. "Bijna alle prooien werden in de herfst en winter gevonden." Dat Boommarters zulke alerte en zware vogels als een Buizerd te pakken weten te krijgen en de boom in weten te slepen, is iets waar ook zij zich over verbazen.

Op 17 januari werd door Huub Huneker op een meter of acht van het sperwernest een cameraval opgehangen. De situatie was ongewijzigd: de dode Buizerd lag nog altijd met de poten omhoog op het nest. Ook op 3 februari, toen de camera bij het nest werd weggehaald, bleek dit het geval

te zijn. Op het SD-kaartje stonden 2670 foto's. Daarop was geen bewijs te vinden dat het sperwernest in de tussentijd door een Boommarter was bezocht. Wellicht heeft de Boommarter de dode Buizerd naar het nest gesleept om daar, buiten bereik van de Vos, rustig van te kunnen eten. Dat de Buizerd op het nest is verstopt om die later te consumeren kunnen wij niet bevestigen.

Dank

Met dank aan Wouter Bol en Dario Duijves (PWN) voor het gebruik van de camera, aan Huub Huneker voor het ophangen daarvan bij het sperwernest, en aan Rob Bijlsma en Leo Heemskerk voor het meedenken over deze vondst.

Literatuur

Heemskerk, L. (2020, 18 november). Onthoofde Buizerd, duinen bij Castricum. <https://vwgmidden-kennemerland.waarneming.nl/waarneming/view/203410960>

Horn, B. van den, & Schokker, E. (2008). Wat was er aan de hand op de centraal Utrechtse Heuvelrug in 2007? Marterpassen 14, 19-24.

Koning, F.J., & Koning, H.J. (2011). Reproductie van de boommarter in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Tussen Duin & Dijk, 10(4), 16-17.

Levering, H. (2020). Verslag 2020 roofvogelinventarisatie. Castricum: Roofvogelwerkgroep Noord-Kennemerlands Duin.

Pot, A.H. (2008). Havik bekoopt ontmoeting met marter met de dood. Marterpassen 14, 51-53.

Pot, A. (2013). Opmars van de Raaf *Corvus corax* in Veenhuizen wreed verstoord. Drentse Vogels, 27, 115-117.

Noten

De op 18 november 2020 gevonden dode Buizerd kan door mensen van zijn kop zijn ontdaan. De vraag is dan: waarom hebben zij de vogel in een boom gehangen? De kop kan ook zijn afgebeten door een Boommarter: op 6 april 2007 werden op Landgoed Den Treek-Henschoten twee Sperwers gevonden waarvan de koppen waren verdwenen en die vermoedelijk door een Boommarter waren gedood (Van den Horn & Schokker, 2008).

Bij het klimmen naar een ravennest in Veenhuizen trof Willem van Manen in een belendende Lariks een dood ravenjong aan. "Van de jonge Raaf ontbraken de kop en staartveren. Er zat een behoorlijke bijtwond op de overgang van de staart en de flank". Onder de top van die Lariks zag Willem "een Boommarter die met priemende ogen zijn verrichtingen volgde" (Pot, 2013). Eerder vond Aaldrik Pot in dit bosgebied ook een dode Havik die in de vork van een tak van een Lariks hing en waarbij de kop bleek te zijn afgebeten, vermoedelijk door een Boommarter. Daarnaast waren er bijtsporen in een schouder (Pot, 2008).

Sperwer slaat Houtsnip

Jos Vroege

Op 20 maart jl. was ik met Henk Levering en Erik van der Steen op zoek naar (oude) roofvogelnesten in de duinen bij Castricum toen ik in de omgeving van de Limietlaan twee vogels naar beneden zag duiken. Het bleek een Houtsnip die werd achtervolgd door een vrouwtje Sperwer. Vlak voordat de vogels de grond bereikten had de Sperwer de Houtsnip te pakken. Ik maakte snel een paar foto's. De Sperwer was door mijn aanwezigheid duidelijk verrast. Ze liet de Houtsnip los. Die probeerde zich over de grond uit de voeten te maken. De Sperwer aarzelde even. Vervolgens dook ze andermaal op de Houtsnip en begon te plukken.

Vrouwtje Sperwer met Houtsnip, duinen bij Castricum, 20-03-2021 Foto:Jos Vroege

Dat Houtsnippen, behalve door Haviken, ook door Sperwers worden geslagen is opmerkelijk. Een sperwervrouwtje is in de wintermaanden nauwelijks zwaarder dan een Houtsnip: 'gemiddeld 290 gram' versus 'tot 280 gram' (Newton, 1986). In de 'Ecologische atlas van de Nederlandse roofvogels' (Bijlsma, 1993) is de Houtsnip op de lijst met prooien van de Sperwer (bijlage 14) niet terug te vinden. In 'The Sparrowhawk' (Newton, 1986) staat de Houtsnip wél op de prooienlijst (tabel 17). Zou dat te maken

hebben met het feit dat in het onderzoeksgebied van Newton in Zuid-Schotland geen Haviken voorkwamen, zodat de Sperwer daar eerder als predator werd aangemerkt? Op zijn lijst met 'Herfst- en winterprooien van de Sperwer in westelijk Noord-Brabant', waar de Havik destijds 'schaars' was, vermeldt Donkers (1994) de Houtsnip eveneens. Bij vergelijking van die lijst met het overzicht van Bijlsma van herfst- en winterprooien in Drenthe valt op dat de prooidiversiteit in Drenthe het grootst is en dat met het afnemen van de soortenrijkdom het aantal zware prooien (meer dan 200 gram) aanzienlijk stijgt: Drenthe 0,7%, West-Brabant 6,9%. Ook Newton (1986) vond in zijn studiegebied een toename van zware prooien op arme locaties.

Houtsnip probeert te ontsnappen aan Sperwer, duinen bij Castricum, 20-03-2021
Foto: Jos Vroege

De duinen bij Castricum zijn in de wintermaanden 'soortenarm'. Houtsnippen zijn daar in de winter veelal algemeen. Zo zagen wij op 20 februari jl. bij het doorzoeken van een aantal bospercelen zeven opvliegende exemplaren. Op 9 januari, 6 februari en 6 maart waren dat er steeds vijf. Net als Haviken (Vroege, 2021) jagen Sperwers echter niet alleen in het duin, maar ook in het gebied ten oosten daarvan. Dat is in de winter soortenrijker. Ook daar blijken Houtsnippen een mogelijk doelwit: op 5 maart jl. filmde Michael van Blanken in Heemskerk - een van de buurgemeenten van Castricum - een vrouwtje Sperwer met een Houtsnip als prooi.

In de nacht van 6 op 7 februari jl. begon het in Nederland te sneeuwen. Het winterweer hield aan tot en met 14 februari. 's Nachts vroom het matig tot streng, overdag kwam de temperatuur meestal niet boven nul. Op 15 februari viel de dooi in (KNMI, 2021). Op waarneming.nl werden in deze periode alle waarnemingen van Houtsnippen vervaagd. Zij waren kwetsbaar. Na 14 februari waren de in deze regio overwinterende Houtsnippen niet onmiddellijk verdwenen: op 20 februari zagen wij nog zeven en op 6 maart vijf exemplaren. Toen vielen de bovengenoemde slachtoffers. Hebben sperwervrouwtjes tussen 6 en 15 februari ontdekt dat het relatief makkelijk is een Houtsnip te slaan en hadden zij vervolgens de smaak te pakken?

Dank

Met dank aan Henk Levering voor zijn commentaar op een eerdere versie van dit stuk en aan Erik van der Steen voor zijn commentaar én voor de informatie over de Houtsnip geslagen door een Sperwer in de gemeente Heemskerk.

Literatuur

Bijlsma, R.G. (1993). Ecologische atlas van de Nederlandse roofvogels. Haarlem: Schuyt & Co.

Donkers, H. (1994). Herfst- en winterprooien van de Sperwer in westelijk Noord-Brabant: enkele resultaten. De Takkeling, 2(2), 23-26.

KNMI (2021). <https://www.knmi.nl/nederland-nu/klimatologie/maand-en-seizoensoverzichten/2021/winter>

Newton, I. (1986). The Sparrowhawk. Calton: T & AD Poyser.

Vroege, J. (2021). Prooi van de Havik in de duinen bij Castricum. De Winterkoning, 56(1), 30-42.

Jongerenrubriek “Het Winterkoninkje”

Jeugdleden

Excursie naar de Castricummer polder, 16-5-2021 door Daan Sloog

Om 9:00 uur begon de excursie, en we hadden er allemaal heel veel zin in omdat het de eerste excursie weer was in een hele lange tijd. Het is in mei een hele mooie tijd om vogels te kijken in het gebied waar we heen gingen. Toen we een klein stukje hadden gefietst stopten we alweer, tegenover het Bonhoeffer.

Hier waren veldjes waar in eerdere jaren door één van de begeleiders patrijzen waren gezien. Helaas zat er nu niks. Een stukje verder zagen we een paar Boerenzwaluwen en in het weiland een torenvalken kast. Eenmaal in de Castricumerpolder aangekomen kijken we even in het riet aan de rand van Castricum, waar we een Kleine Karekiet horen zingen en twee Ringmussen zien. Een stukje verder horen en zien we allemaal weidevogels vliegen. 30 meter verder zien we 2 grutto ouders en 2 pulletjes, superschattig.

Grutto met jong

Foto: Daan Sloog

Ook zien we twee Meerkoeten op hun nesten. Gele Kwikstaarten vliegen rond en proberen op de dunne stelen van de boterbloemen te blijven zitten. In de verte zien we het silhouet van een Lepelaar vliegen. (ik noem nu even het plasje dat het verst van de N203 ligt nummer 1) Voor plasje nr. 1 zit een broedende Kievit, die goed op ons let. Er zitten superveel Kluten in en aan het water. We zoeken naar de Temmincks Strandloper die hier de laatste tijd heeft gezeten, maar we zien hem niet. Bij het volgende plasje (nr. 2) is het niet zo druk. Het eilandje wordt bevolkt en beschermd door Kluten en Visdiefjes, en ook door een klein gezinnetje Kleine Plevieren. Ze hebben baby's! In eerste instantie dacht ik dat het een andere plevierensoort was, want de pulletjes zijn gewoon kleine replica's van de ouders. We zien verder nog een paar Tureluurs, wat Grutto's en hier en daar nog een meeuw.

Grutto's

Foto: Daan Sloog

Het valt één van de begeleiders op dat er een ei ligt dat van een gans lijkt te zijn, maar geen van de ouders is in de buurt. We kijken in het bosje tegen de N203 of we een Bosrietzanger kunnen zien. Deze horen we alleen. Omdat het gaat regenen schuilen we in de tunnel. Na de regen kijken we aan de Uitgeest-kant van de N203. Hier zitten 2 Tureluurs en nog wat andere weidevogels. Ook hier ligt een ganzenei, maar deze is opengebroken aan de bovenkant. Hier is een Visdief druk aan het foerageren, heen en weer vliegend over de sloten. Het begint weer te regenen, dus we schuilen weer in de tunnel. Hier komen Jitte en ik tot de conclusie dat baby Kleine Plevieren micro plevieren zijn, want de volwassen plevieren zijn mini plevieren door de soortnaam Kleine Plevier. Op de terugweg zien we dat er in plasje nummer 1 een Kluut is met 3 jongen. Ook zien we nog een Gele Kwikstaart. Later zien we een Meerkoet die op land foerageert. Hij eet de pluïjes van de pluizenbloemen. Maar hij komt te dicht bij het nest van de andere Meerkoeten, dus dat resulteert in een gevecht. We fietsen terug, en dat is het einde van de excursie.

Koeien in de Castricumerpolder

Foto: Daan Sloog

Krakeend in de Castricumerpolder

Foto: Daan Sloog

Wist je dat?

Martine Kamminga

- Pitrus Pitrus heet, omdat het binnenste merg van de grasstengel vroeger gebruikt werd als lont (pit) om vuur aan te steken? Neem een pitrusstengel. Snijd hem met je nagel oppervlakkig aan één kant overlangs open. Klap hem uit en druk met je nagel het merg van onder tot boven er uit. Het merg schuift er in de vorm van een zachte lont uit.
- Kieviten een soort Tarzan-kreet hebben tijdens hun baltsvlucht? Eerst fladderen ze heen en weer onder het geroep van Kieuwiewiet, Kewiet! Dan maken ze een scherpe duikvlucht en tijdens die duikvlucht roepen ze Koeoewiét! Dat is hun Tarzan-kreet, te vergelijken met Woeoehoe wat jonge knullen roepen als ze zich uitsloven. Heb ik zelf vastgesteld.
- Ooievaars op een andere manier vliegen tijdens hun trek, dan bijvoorbeeld Kraanvogels? Ooievaars zweven voornamelijk op de thermiek, terwijl Kraanvogels dat veel minder doen. Die blijven doorvliegen met hun vleugels op en neer.
- Mensen in Wales vroeger een lolly in de vensterbank plaatsten om de Ooievaar te laten weten dat een baby welkom zou zijn?
- Ik die informatie uit een Engels kookprogramma heb opgedaan?
- Goudhaantjes als enige vogelsoort warme poten hebben? Ze zijn zo klein, dat ze met hun lichaam alleen nooit al hun eitjes kunnen uitbroeden. Met warmtecamera's is vastgelegd dat ze eitjes die niet onder hun lichaam passen, toch via hun poten warm kunnen houden.
- Goudvleugelhoningers (Phylidonyris pyrrhopterus) in Australië zo zeldzaam zijn geworden, dat hun jongen zangles van geluidsrecorders nodig hebben om hun zang te leren?
- Tunnelaars en pendelaars wormensoorten zijn? Pendelaars, de rode wormen, graven zich loodrecht de grond in. Tunnelaars, de grijze wormen, graven horizontale gangen in de grond. Allebei houden ze de grond los en zijn ze ideaal voedsel voor vogels.

Duin, winter 2020

Het Verklikkerstrand op Schouwen-Duiveland is een eldorado voor strandvogels. Het strand is genoemd naar het voormalige kustlicht De Verklikker dat daar achter de zeereep stond en in 1996 is ontmanteld.

Het strand is niet zo populair bij badgasten omdat ze ver over de kleiachtige bodem moeten lopen om te kunnen zwemmen. Er ontstaan jonge duintjes die erg in trek zijn bij b.v. De Strandplevier.

In de broedtijd wordt er een stuk afgezet en er werken vrijwillige vogelwachters, die zich Standbroederhoeders noemen. Ze geven voorlichting, spreken strandbezoekers aan op ongewenst gedrag en brengen nestbescherming aan bij nesten buiten de strandafzetting.

Er broeden Strandplevier, Bontbekplevier, Kleine Plevier en Scholekster. Ze maken hun nesten in kuiltjes. Buiten de afzetting gaan die vaak verloren, omdat mensen er per ongeluk op trappen. Daarom worden er paaltjes met touw omheen geplaatst, en bordjes erbij en soms een wildcamera. Er worden ook wel kooien over de nestjes geplaatst, waar Plevieren in en uit kunnen, maar ei-rovers als Kraaien en Meeuwen niet. De kuikens lopen na het uitkomen al direct rond. Kuikendakjes bes hermen hun tegen regen en grote hitte. In de VS en Australië wordt dit al een tijdje zo gedaan.

Het ringen van de vogels geeft leuke resultaten. Zo was er een mannetje dat, na twee mislukte broedpogingen bij Neeltje Jans, op het Verklikkerstrand wel een jong groot kreeg. Hij heeft daar wel een ander mannetje van een mislukt nest moeten jagen.

Ook Lepelaars Sterns en Meeuwen komen er graag foerageren.

Op diverse plekken in onze duinen worden kerven en stuifkuilen aangelegd om weer stuifduinen te creëren voor zover dat veilig kan. Hierdoor ontstaan er soortenrijke graslanden, de zgn. "grijze duinen", en vochtige duinvallen in stuifkuilen.

Vanaf de jaren '90 voert Rijkswaterstaat strand- en vooroeversuppleties uit. Dat maakt veilige verstuiving mogelijk.

Op de Waddeneilanden wordt gesuppleerd op smalle stranden, waarachter de zeereep mooi kan verstuiven. Aan de Hollandse kust wordt de dynamiek van de zeereep juist groter op plekken waar niét gesuppleerd wordt. Daar heeft de wind meer vrij spel op de zeereep.

Aan de Zuid-West Delta liggen veel smalle stranden met geulen. Daar moet men suppleren en de zeereep juist vastleggen.

Duin zomer 2020

Wie wel eens in de Bloemendaalse duinen is geweest, zal vast wel die enorme kunst-denneboom in de verte hebben zien staan. Dat was een vermomde GSM mast. Half maart vorig jaar is hij ontmanteld. Andere masten in de buurt hebben zijn taak overgenomen.

Droogte in de duinen schijnt niet altijd ongunstig te zijn. In het waterwingebied wordt voorgezuiverd rivierwater de duinen in geleid. Dat water zit boven het zilte duingrondwater en vormt hier en daar vochtige duinvalleien. Er is grondwaterafhankelijke en grondwateronafhankelijke natuur. In het droge jaar 2018 konden de planten in de vochtige duinvalleien blijven groeien, dankzij infiltratie. Elders verdroogden de planten en was er minder bloei. In 2019 bleken de grassen door armoede en droogte deels afgestorven. Hierdoor kwamen er dat jaar meer echte duinplanten terug die van schrale duingrond houden, zoals het duinviooltje, die uitbundig bloeide. Zet de verdrooging door, dan kan begrazing overbodig worden.

Sovon-Nieuws juni 2020.

Ondanks Covid 19 gingen de vogeltellingen gewoon door. Iedereen hield zich aan de 1,5 meter regel. Mensen die altijd in groepjes telden, sloegen een jaartje over.

De laatste jaren komen er meer Roodbuikwaterspreeuwen voor in Nederland. Er was een broedgeval in Gulpen, exact honderd jaar na het vorige broedgeval, wat destijds aanleiding gaf tot de opmerking in het Natuurhistorisch Maandblad van november 1920, dat de vogel wel eens "inheemsch" zou kunnen worden.

In 2017 waren er drie jongen in het grensgebied met Duitsland, aan de rivier de Worm, Zuid-Limburg. In 2018 drie jongen aan de Nederlandse kant, in 2019 twee jongen in augustus, ook langs de Worm.

Op 28 mei 2020 werd er een vliegvlug jong aangetroffen in het Veluwe Deelerwoud, bij een plasje in een ongeschikt gebied! Roodbuikwaterspreeuwen verspreiden zich hooguit 10 tot 50 km ver langs beken en waterlopen. Misschien was de vogel geboren bij een beek op de Veluwe of in de Achterhoek? Februari 2020 was bijna drie keer zo nat als normaal. Maart was weer heel droog. Daarom ging het diertje misschien zwerven. We weten het niet. In 2021 worden de beken goed in de gaten gehouden.

Hoe zit het met de stand van de Ganzen en Zwanen in Nederland in de winter? In de winter van 2019-2020 deden de Rotgans, de Toendrarietgans, de Kolgans, de Wilde en de Kleine Zwaan ons land veel minder aan. De Brandgans nam in de herfst juist toe. Hij broedt hier ook meer.

De Knobbelzwaan broedt hier sinds 2007 minder, maar is wel aanwezig. De Toendrarietgans de Kleine en de Wilde Zwaan vertrekken al vroeg in de

winter, vanwege de warmere winters hier. De Noordelijke soorten hadden hier ook een laag broedsucces in 2019.

Kieft, september 2020

In het Vijfhoekpark in Zaandam zat in april vorig jaar voor het eerst een broedend paartje Ooievaars op een paalnest. Het nest werd afgezet met rood-witte kettingen om verstoring tegen te gaan. Op 6 juni werd er een jong gezien. Later niet meer. Mensen hadden de afzettingen verbroken. Toch is er hoop op een terugkeer van de vogel na 110 jaar.

In de polder van Westzaan werd vorig najaar o.l.v. De Provincie en Landschap Noord-Holland en Vogelbescherming Nederland een project opgestart voor het behoud van de weidevogels en om de bodemverzakking door droogte tegen te gaan. Er groeien te weinig kuikens op.

Enkele maatregelen: Extensieve beweiding werkt verruiging met Pitrus in de hand. Bovendien worden greppels niet meer opengemaakt en buizen niet meer ontstopt. Ruigte trekt Ganzen aan, geen weidevogels.

Dus moeten de greppels en de buizen weer opgehouden worden.

Pas na juni maaien,

Plasdras greppels aanleggen,

Potstallen gebruiken. Het rietmaaisel van de veenmoeraslanden moet in potstallen worden gegooid en de ruige stalmest gaat op het weidevogelland.

Het Wormer- en Jisperveld en het Westzijdeveld hebben elk een potstal.

Het waterpeil niet meer dan 20 tot 30 cm beneden het maaiveld laten komen, i.p.v. 60 cm, zoals de Provincie Noord-Holland voorschrijft.

De Cetti's Zanger groeit explosief in de Zaanstreek. In het Euverenweggebied waren er wel 6 territoria in 2020. In 2019 waren het er twee. Daarvoor nog niks. Het gebied is erg geschikt voor die vogel. In de polder Westzaan waren er vorig jaar wel minimaal 18 territoria.

Meer Ooievaarnieuws. In het najaar, na het broedseizoen, werden er steeds meer groepjes van soms 10, 12 exemplaren gezien rondom Assendelft Westzijdeveld in de polder Westzaan, de Engewormer en de Wijdewormer. In augustus vorig jaar werden er bij de Hempont op het pontplein aan de Amsterdamse kant elke dag 10 Ooievaars op lantarenpalen gezien, 's morgens vroeg. Later vertrokken ze, om tussen 8 en 9 uur 's avonds weer terug te komen. De schipper van de pont vertelde aan de schrijfster van dit artikel in de Kieft, dat er dagelijks een groep Ooievaars aan de Hemweg en de Westhavenweg stond, op een afgesloten terrein van een grond- en grindoverslag bedrijf. Ze stonden tussen de zwarte grondbergen en het grind. Op een keer waren het er wel 28!

Een groot deel van de groep van 28 ooievaars tussen de machines op rupsbanden op het "lavaterrein" (foto: Blanka Kratochvilova)

Op 29 mei werden er voor het eerst Vale Gieren boven de Zaanstreek gezien, 16 stuks.

De Skor, 2020

Het aantal roofvogels op Texel daalt met het jaar. Waren er in 2000 nog 22 broedgevallen Blauwe Kiekendief en 7 keer een Velduil, in 2010 nog maar resp. 10 en 0. Ook bij Jachtlust is een verontrustende daling van Torenavalken te zien

Van de 21 broedparen mislukten er vijf nesten.

Torenavalken hebben per dag 2 tot 4 muizen nodig. De jacht vergt veel energie. Na enkele dagen kunnen ze al sterven van de honger. levensverwachting van jonge valken is slechts 1,3 jaar. In het eerste jaar gaat 50% dood, in het tweede jaar 40%.

In Oosterend zitten veel Huiszwaluwen, n.l. 120 nesten. Dat is een kwart van alle Huiszwaluwen op het eiland.

De Skor, 2021/1

Waarom loopt het aantal Blauwe Kiekendieven zo terug? In april begint het mannetje het vrouwtje te voeren om haar gereed te maken voor de leg. Ook tijdens het broeden en het opgroeien van de jongen voert hij haar. Pas na drie maanden, als de jongen alleen gelaten kunnen worden, verlaat het vrouwtje ook het nest om te fourageren.

Vrouw Blauwe Kiekendief 'onderscheept' de man

Foto: Hans Jansen

Ene Hans Jansen heeft sinds 2011 veel prooioverdrachten tussen mannetjes en vrouwtjes gefotografeerd. Aan de hand daarvan hebben de schrijvers van dit artikel geprobeerd te achterhalen wat voor prooidieren ze vangen. In 2020 waren het voornamelijk Woelmuizen en kleine vogeltjes, nl. Graspieper. Medio mei vangen ze de meeste jonge vogeltjes omdat die net uitgevlogen zijn.

In de buitendorpen neemt de Gierzwaluw toe. In Den Burg zelf neemt hij juist af. In De Koog broedt bij niet.

Er worden veel huizen geïsoleerd de laatste jaren. Dat kan verstrend werken voor vogels die graag onder de daken broeden, zoals Gierzwaluwen en Huismussen. Ook Vleermuizen kunnen er last van hebben. In de Skor wordt een oproep gedaan om goed op deze soorten te letten. Enkele mensen van de VWG Texel hebben een adviesgroepje opgericht voor mensen die hun huis op vogelvriendelijke wijze willen laten isoleren.

Vogelwaarnemingen in Midden-Kennemerland, feb-april 2021

Hans Schekkerman

Dit overzicht beslaat de periode 1 februari t/m 30 april 2021. De selectie van interessante waarnemingen is samengesteld op basis van meldingen op Waarneming.nl en Trek tellingen.nl, en van de vinkenbaan. Alle melders, ook de niet genoemde, worden hartelijk bedankt voor het invoeren. Om ruimte te sparen zijn hun voornamen alleen bij eerste vermelding voluit geschreven. Waar een totaal aantal *waarnemingen* wordt vermeld zijn meldingen van dezelfde locatie op dezelfde dag samengevoegd; waar dit niet is gebeurd wordt gerept van het aantal *meldingen*. Afkortingen: tp=ter plaatse; kj=kalenderjaar; ad=adult; juv=juveniel; m=man; v=vrouw(kleed); ovv=overvliegend, Z=naar Zuid etc; NHD=Noordhollands Duinreservaat.

Omstandigheden feb-apr

Februari was een maand van uitersten. Het begon zacht, maar de nacht van 6/7 bracht een vinnige kou-inval met 10-15 cm sneeuw, stevige vorst en 2 dagen snijdende oostenwind. De rest van de week was het rustiger en zonnig maar heel koud, tot ruim -10°C 's nachts. Kleine wateren bevroren al in de eerste dagen en het Alkmaardermeer in de loop van de week, maar er bleven ook open wakken beschikbaar, zoals in het infiltratiegebied. Op 7 feb trokken in de sneeuwstorm o.a. veel Koperwieken, Spreeuwen, Graspiepers en Kieviten weg. Een massale *vorstrush* van watvogels bleef echter uit, hoewel op zee wel wat Futen en veel Aalscholvers pleisterden. Na een week trok de kou zich op 14 feb weer terug en vier dagen later was het even volop lente met 15°C.

Winter in het infiltratiegebied, 12 februari

Foto: Hans Schekkerman

Maart was aan de droge en koele kant. De maand eindigde met een bijzondere voorjaarsdag op de 31e toen bij 19°C in één klap alle begin-april zomervogels in het duin waren aan te treffen. Die vroegelingen kregen snel spijt, want op 4-7 apr voerde een NW-storm temperaturen rond 4°C met sneeuw- en hagelbuien aan uit het Noord-Atlantische gebied (en daarbij Noordse Stormvogels en een IJslandse hybride burgemeester). Voor het eerst dit winterseizoen spoelde er daardoor veel eetbaars aan op het strand, wat enkele duizenden grote meeuwen aantrok. De wind bleef de hele maand apr in de noordhoek. Hoewel het meestal droog en vaak zonnig was zorgden de tegenwind en de lage temperaturen (3-4°C onder normaal) voor een flinke vertraging in de verdere aankomst van voorjaarstrekkingen. Zie daarvoor de fenologie-tabel achteraan dit overzicht. De *highlights* van deze periode waren maar liefst 7 Zeearenden, een Ross' Meeuw aan onze zuidgrens, een influx van Houtsnippen en een territoriale Eurokanarie.

Escapes en exoten

Een Zwarte Zwaan zat op 2 mrt in de Dorregeesterpolder. De Heemskerkse Indische Gans werd hier enkele keren gemeld in mrt en op 12 apr in Beverwijk. De eveneens bekende Casarca werd tussen 27 feb en 21 mrt gemeld in de Vennewaterspolder en bij Rinnegom. Het mannetje Chileense Smient dat tot 3 feb samen met Smienten rondhing in de Castricumerpolder werd op 10 feb gezien in het Steenstrapark in Heemskerk, maar na de vorst niet meer gemeld. Dat gold wel voor paartjes Mandarijneenden in Heemskerk en Castricum, die werden gezien tot eind maart, gevolgd door een paar in Limmen op 7 apr.

Wilde Zwaan

Het grootste aantal gemeld in deze periode was 35 in het Infiltratiegebied op 11 feb (Sjek Venhuis). Zoals vaker verdwenen de Wilde Zwanen aan het eind van de winter eerder uit het Infiltratiegebied (laatste op 21 feb) dan uit de graslandpolders (laatste op 9 mrt).

Kleine Rietgans

Op 4 feb sterke noordwaartse trek, met ≥ 480 over het duingebied, 850 over Egmond-Binnen, en 1100 over Heemskerk en Uitgeest (Dick Groenendijk, Cees Baart, Olvin van Keeken, Roef Mulder e.a.). Op 5-6 feb gingen nog eens 90+150 N, maar daarna kwam de vorst. Op 4 mrt opnieuw sterke trek: ± 3000 N over Egmond-Binnen (C. Baart). De enige pleisteraar zat in de Heemskerker Noordbroek op 22 mrt (Ruud Altenburg).

Toendrarietgans

7 feb – 1 O, Bakkum – Guido Keijl

11 feb t/m 22 mrt – 1 tp, Heemskerker Noordbroek – Remco Oosterlaar e.a.

Witbuikrotgans

Drie waarnemingen van enkelingen in noordwaarts langs Castricum aan Zee trekkende groepen Rotganzen, op 10 feb, 24 mrt en 9 apr (Hielke Boomsma, Hans Groot, Rob van Bemmelen).

hybride Wilde Eend x Kraakeend

10-14 feb – 1 m tp, Karpervijver, NHD Bakkum – R. van Bemmelen e.a. “F1 hybride, waarschijnlijk de vogel die voor het laatst in feb 2019 hier en langs de Zeeweg zat.”

Zomertaling

Zes waarnemingen van trekkers over zee vanaf 19 mrt. Daarnaast:

17 apr – 1 m tp, Westwouderpolder, De Woude – Fred Cottaar

25 apr – 1 m tp, Hempolder, Akersloot – H. Groot, Roelf Hovinga

Krooneend

6-24 feb – 1 vr tp, Karpervijver, NHD Bakkum – H. Groot e.a.

Topper

Naast een klein aantal vogels over zee waren er de volgende pleisteraars:

1-5 feb – 1 m, park Assumburg, Heemskerk – Alexander Kerssens e.a.

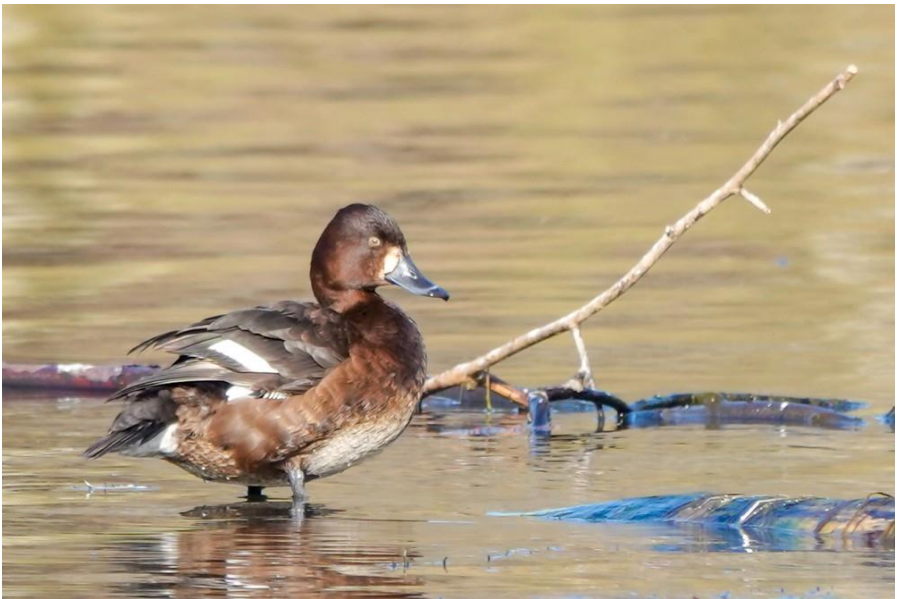
9-14 feb – 1 v, Infiltratiegebied NHD Castricum – Kees van den Dungen e.a.

19 feb t/m 9 mrt – 1 m Noorpier e.o., IJmuiden – Theo Admiraal e.a.

5-9 mrt – 1 m, De Westert, NHD Egmond – Rob Liefveld e.a.

hybride Witoogend x Kuifeend

2-24 mrt – 1 v tp, Karpervijver, NHD Bakkum – Shirley Douwstra e.a.

Witoogend x Kuifeend vrouwtje, Karpervijver, 2-3-'21

Foto: Shirley Douwstra Notmeijer

De mahoniebruine kleur, grote witte anaalstreek, kopvorm en vrij lange snavel wijzen op Witoogend; de witte vlek bij de snavel, donkerder borst, bultje op het achterhoofd en geel in de iris verraden de invloed van Kuifeend.

Nonnetje

De vorstweek bracht wel enkele Nonnetjes naar onze regio maar leidde niet tot een echte exodus uit het IJsselmeer. Waargenomen over zee op 11-13 feb (totaal 15 exx), op het Alkmaardermeer (11-20 feb, max. 5-7) en in Infiltratiegebied Castricum (eenlingen op 8 en 21 feb).

IJseend

Vijf waarnemingen vanaf Castricum aan Zee: op 5, 18, 19, 20 en 28 apr. Bij twee hiervan associeerde de IJseend met groepen Zwarte Zee-eenden (H. Groot, R. Altenburg, M. res, T. Admiraal).

Zwarte Zee-eend

Na de pleisterende groep bij Heemskerk in jan-dec werd het even rustig op zee, maar vanaf begin april waren weer geregeld grotere groepen aanwezig, nu ter hoogte van Castricum (stille strand) maar verder op zee (3-4 km), waardoor ze lastig te tellen waren. Op 19 april bleken het er maar liefst ca. 6000 te zijn (H. Groot e.a.). In de weken erna waren het er minder.

Patrijs

Tien waarnemingen, rondom Egmond-Binnen, in de Dorregeesterpolder bij Uitgeest, en in de Buitenlanden en bij het Fort aan de St. Aagtendijk bij Beverwijk. De helft van de meldingen komt uit de vorstweek, toen de sneeuw de vogels zichtbaarder maakte.

IJsduiker

9 feb – 1 Z en kort tp, Castricum aan Zee – H. Groot, H. Schekkerman

9 mrt – 1 tp, , Castricum aan Zee – H. Schekkerman

Deze twee kort opeenvolgende waarnemingen zijn pas de eerste van op zee zwemmende IJsduikers in onze regio weg van de Noordpier. Er is ook een melding van een kort op het Hoefijzermeer verblijvende vogel op 14 jan 2003, maar zonder beschrijving. Tussen de pieren pleistert de soort vaker; hier zijn (aan 'onze' kant, bij de Noordpier) volgens het archief sinds 1970 in totaal 24 individuen ter plaatse vastgesteld. Vooral in de jaren 1978-1990 gebeurde dit geregeld: 11 vogels in totaal waarvan enkele lang aanwezig bleven (17, 18, 21, 54 dagen). Na een wat stillere periode zijn er de laatste 10 jaar weer meer waarnemingen, waarvan echter een flink deel voorbij trek-kende vogels betreft (fig. 1). Hierin speelt mee dat er meer zeetrek wordt geteld en dat we vaker in staat zijn vliegende duikers op naam te brengen, o.a. door betere optiek. De in totaal 48 ijsduikerwaarnemingen vormen een keurig winterpatroon met een maximum in januari en uiterste datums 5 okt en 7 apr. In okt en nov zijn vooral doortrekkers gezien, maar daarna waren pleisteraars in de meerderheid tot in maart (fig. 2). IJsduikers langs onze kust zijn (vanuit IJsland en Groenland) wellicht op weg naar het Deltagebied waar er tegenwoordig zo'n 10-20 overwinteren, maar ze gaan ook verder zuidelijk. We zien hier zeker niet alleen jonge afdwalers: van de op 21 op leeftijd gebrachte vogels waren er 10 adult. Doordat sommige IJsduikers pas laat in

het najaar naar winterkleed ruien zien we hier ook af en toe vogels in (restanten van) het fraaie zomerkleed, zoals in jan-feb 1986 en op 26 nov 2015 en 30 okt 2017.

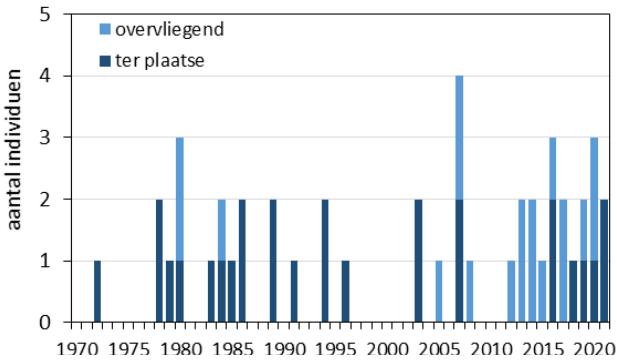

Fig.1. Aantallen IJduikers waargenomen per jaar in Midden-Kennemerland, o.b.v. waarneming.nl en trektellen.nl.

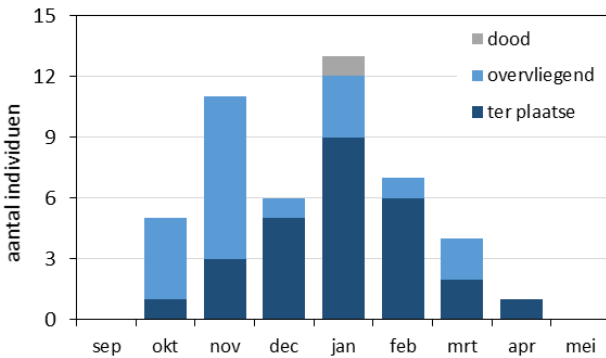

Fig.2. Aantallen IJduikers waargenomen per jaar in Midden-Kennemerland, o.b.v. waarneming.nl en trektellen.nl.

Parelduiker

Met een totaal van 53 exx werden dit voorjaar relatief veel Parelduikers gezien over zee. Spectaculair was 7 april toen er bij wind NW 7B maar liefst 32 passeerden, veelal in zomerkleed en kort achter de branding (H. Groot, G. Keijl, M. Res).

Roodhalsfuut

- 12 feb – 1 N, Castricum aan Zee – H. Schekkerman
- 14 mrt – 1 N, Castricum aan Zee – H. Groot
- 20 mrt – 2 N, Castricum aan Zee – H. Groot, H. Schekkerman

Kuifduiker

- 16-25 feb – 1 tp, Noordpier IJmuiden e.o. – Willem Olbers e.a.

Geoorde Fuut

De (maximaal 4) vogels van de Wei van Brasser en Doornvlak keerden terug vanaf 26 feb (H. Boomsma).

Noordse Stormvogel

De NW-storm van 6-7 apr bracht voor recente tijden bijzondere aantallen Noordse Stormvogels bij ons in beeld: o.a. langs Castricum aan Zee 43 op de 7^e, 1 op de 8^e en 1 op de 9^e. Op 8 apr werd ook een verzwakte opgeraapt van het strand. Daarna waren er nog waarnemingen op 14 apr (1 N) en op 20 apr 2 die langzaam over het strand vlogen bij Castricum en Egmond.

Aalscholver

In februari en begin maart visten ongebruikelijk veel (tot ±1500) Aalscholvers op zee voor onze regio. Een deel kwam vanaf een slaappleats in IJmuiden, maar veel vogels sliepen ook in de Karpervijver: minstens 525 op 4 feb, 750 op 20 feb, en 1140 op 25 feb en 6 mrt (H. Schekkerman, G. Keijl).

Kuifaalscholver

Hele periode aanwezig bij de Noordpier en het Forteiland van IJmuiden; maxima 5 exx (allemaal 2kj) op 18 en 30 apr (H. Schekkerman).

Roerdomp

Tijdens de vorst begin feb werden Roerdampen gemeld uit het Infiltratiegebied, 's avonds vliegend over Bakkum, en overdag in een achtertuin in Limmen (!). In de weken erna (24 feb-8 mrt) werden ze gemeld langs de St. Aagtendijk bij Beverwijk, de Groene Driehoek bij Uitgeest, een duinplasje bij Wijk aan Zee, en opnieuw over Bakkum. Tenminste van 1-4 apr hoempte er eentje in het Infiltratiegebied, en vanaf 12 apr in de Dorregeesterpolder.

Purperreiger

27 apr – 1 ovv, A9 bij de Limmer Die – Geert Hooijmeijer

Grote Zilverreiger

Zodra het gaat vriezen klonteren de Grote Zilverreigers samen om de kou door te komen. Na de vorstival op 7 feb zaten er op de 8^e ≥80 bij de slaappleats in de Hempolder (Jorg Schagen), en op de 14^e 108 bij een groot wak aan de Noordkant van het Alkmaardermeer (Roef Mulder). Een andere groep vond een luw onderkomen in de Karpervijver, waar het aantal opliep tot 56 op de 12^e (H. Groot). Er werden ook zuidwaarts vliegende groepen gezien: ≥50 langs de vinkenbaan op de 12^e en 34 langs Bakkum en de Vinkenbaan op de 14^e. Na de dooi sliepen er op 20 feb nog maar 38 op het starteiland in het Alkmaardermeer (Hans Kuperus, Remco Oosterlaar).

Kleine Zilverreiger

20 apr – 1 tp, Castricumerpolder-Zuid – H. Boomsma, R. Altenburg

Ooievaar

28 meldingen tussen 19 feb en 27 apr.

Kleumende Grote Zilverreigers, Karpervijver, 12 februari Foto: Hans Groot

Visarend

Noordwaarts trekkende vogels over Castricum, Uitgeest, en NHD Bakkum-Egmond op 20, 23, 24 (2 ex) en 30 apr (Peter Mol, Henk Levering, Luc Knijnsberg, R. Oosterlaar, H. Schekkerman, K.D. Dijkstra, R. Mulder e.a.).

Zeearend

12 feb – 1 2kj Z, Infiltratiegebied Castricum – Henk Levering, Luc Knijnsberg

18 feb – 1 subad NO, oostrand Castricum – R. van Bemmelen.

30 mrt – 1 onv N, Duin & Bosch, Bakkum – H. Groot

3 apr – 1 ad ovv, Hoefijzermeer, NHD Castricum – Robert Windrich

10 apr – 1 onv N, NHD Castricum-Egmond – J.Schagen, P.Stroeken, W.Bol

13 apr – 1 2kj NNO, Castricum – H. Schekkerman, René Dekker e.a.

26 apr – 1 2kj N, Castricum – J. Schagen e.a.

Met al 7 waarnemingen (waarvan 4 in 2 weken tijd!) in de eerste 4 maanden van 2021, na de 9 van 2020, is de Zeearend bezig een vrij gewone verschijning te worden in onze regio. Uiteraard weerspiegelt dat de pijlsnelle groei van de Nederlandse broedpopulatie (in 2020 al 22 uitgevlogen jongen van 20 bezette nesten) maar leuk is het! De meldingen in deze periode passen in het beeld dat ontstaat sinds de vestiging als broedvogel in 2006, en dat sterk afwijkt van het seizoenspatroon van een wintergast in de periode daarvóór: tegenwoordig passeren de meeste vogels in het najaar maar vooral het (vroeg) voorjaar. Wat zal de rest van 2021, nog niet opgenomen in figuur 3, gaan brengen? (In ieder geval een in mei, weten we al.)

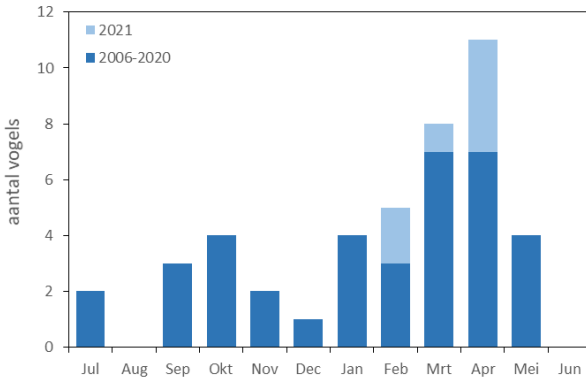

Fig. 3. Aantal Zeevallen waargenomen per maand in Midden-Kennemerland in 2006-2020, en in 2021 (t/m april).

Zwarte Wouw

30 apr – 1 NO, Beverwijkerstraatweg, Heemskerk – H. Groot

Rode Wouw

14 feb – 1 ovv, Beverwijk – Erik Boudesteijn

20 feb – 1 Z, De Westert, NHD Egmond – Leo Stegeman

12-13 mrt – 1 tp NHD Bakkum-Castricum – Arjen Dekker, Peter Mol e.a.

10 apr – 1 Z, Molendijk, Castricum – Rob van Bemmelen

14 apr – 1 ZO, Koepelduin, NHD Bakkum – Luud Baas

19 apr – 1 O, Broekakkers, Egmond-Binnen – Kees Scharringa

23 apr – 2 N, Castricum-Bakkum – Mark Res, Remco Oosterlaar e.a.

24 apr – 1 N, Soeckebacker, NHD Egmond – R. van Bemmelen

24 apr – 1 O, Castricumerpolder en Uitgeest – J. Rotteveel, R. Altenburg

27 apr – 1 O, NHD Castricum en Koningsduin – R. Altenburg, H. Groot

Blauwe Kiekendief

In recente tijden was het vaak sprokkelen met Blauwe Kieken in de regio in de nawinter, maar dit jaar werden ze heel geregeld (81x) gezien gedurende de hele periode: in het buitenduin, rond het Alkmaardermeer en in De Buitenlanden bij Beverwijk. Adulte mannen werden 5x gemeld tussen 4 en 14 feb.

Smelleken

Vier waarnemingen in feb, 2 in mrt en 5 tussen 14 en 30 apr.

Boomvalk

Na een vroege waarneming op 12 apr (Castricum, Hans Kuperus) volgden nog 11 meldingen tot het eind van de maand.

Kraanvogel

23 mrt – 1 N, Wei van Brasser, NHD Bakkum – Elly Althuisius

14 apr – 4 N, Heemskerk-Castricum – Lonnie Bregman, R. v. Bemmelen e.a.

Porseleinhoen

31 mrt – 1 vangst, vinkenbaan

Strandplevier

15 apr – 1 m tp, Castricum aan Zee – G. Keijl. Kort aanwezig op het strand met enkele Drieteenstrandlopers.

Temmincks Strandloper

30 apr – 1 tp, De Grote Ven, Castricumerpolder – Willem Jas

Kleine Strandloper

28 apr – 1 N, Castricum aan Zee – H. Groot

Krombekstrandloper

28 apr – 1 N, Castricum aan Zee – H. Groot

Houtsnip

De winterweek in februari leverde een opvallende influx van Houtsnippen op. Het totale aantal van 321 meldingen (483 vogels) lag 13 maal zo hoog als in dezelfde periode in 2020. Hier en daar zaten opmerkelijke concentraties, zoals ≥ 35 in een strook van 200 m langs de Zeeweg in Bakkum (W. Olbers). Er zullen er flink wat zijn omgekomen door voedselgebrek en botsingen tegen ruiten in de dorpen. Na 14 feb nam het aantal meldingen snel af; in mrt waren er nog 16 en in apr nog maar 7.

Foeragerende Houtsnip, Zeeveld, NHD Bakkum, 10-2.

Foto:René Hoogenboom

Bokje

19 Meldingen in feb, 5 in mrt en nog 9 in apr, waaronder late op 22 apr in de Groote Ven (F. ten Berge) en op 30 apr op de vinkenbaan (vangst).

(IJslandse) Grutto

Na de vorstinval keerden op 19 feb de eerste Grutto's terug in de waterberging bij Heemskerk en de Groote Ven bij Castricum. In de Groote Ven liepen de aantallen snel op tot maximaal 730 op 12 mrt en daarna weer af tot <100 vanaf begin apr. Hiervan was het grootste deel *islandica* maar de bepaling van het aantal IJslanders en Hollanders blijft altijd lastig. In de waterberging was het maximum 150 op 20 mrt maar bleven tientallen IJslanders aanwezig tot in de tweede helft van apr.

Regenwulp

28 apr – 344 N in 4 uur, Castricum aan Zee – H. Groot. Telpostrecord.

Zwarte Ruiter

6 feb – 1 Z, Castricum aan Zee – H. Schekkerman

9 apr – 1 N, Noordernollen, NHD Castricum – J. Schagen

26-30 apr – 1 tp, Heemskerker Noordbroek – R. van Bemmelen e.a.

26 apr - 1 N, Castricum aan Zee – H. Schekkerman, H. Groot

Witgat

7 waarnemingen in feb (waarvan 5 in de vorstweek), 3 in mrt en 11 in apr.

Dwergmeeuw

Er waren in april bijzonder veel Dwergmeeuwen voor de kust. Langs de zeetrekpost werden er bijna 24 000 geteld, en nog eens ruim 12 000 op 1 mei. Dat is een flink deel van de Europese populatie, die wordt geschat op 50 000 tot 90 000 vogels. Hoewel de meeste naar N vlogen kunnen sommige individuen wellicht meermaals zijn geteld als zij zich 's middags al foeragerend weer zuidwaarts verplaatsten, maar duidelijk is dat onze kustzone een belangrijke voorjaarspleisterplaats vormt voor dit prachtige meeuwtje.

Ross' Meeuw

Eind apr en begin mei pleisterde een 2kj Ross' Meeuw bij (meestal) de Zuidpier van IJmuiden tussen vele Dwergmeeuwen. Ook op de Noordpier werd gepost door vogelaars in de hoop dat hij onze regio in zou vliegen. Dat deed hij vrijwel niet, maar op 30 apr zag Ruud Altenburg hem de imaginaire grenslijn over vliegen. De enige twee eerdere Ross' Meeuwen in de regio pleisterden eveneens in IJmuiden, in de novembers van 1992 en 1995.

Zwartkopmeeuw

Langs de zeetrekpost werden 13 Zwartkopmeeuwen geteld op 8 dagen. Elders waren er 17 waarnemingen van 30 vogels; de eerste op 26 feb.

Drieteenmeeuw

In de stormweek begin apr vlogen voor deze tijd ongebruikelijke aantallen Drieteenmeeuwen over zee, met als maximum 175 N op de 7^e (M. Res e.a.).

Pontische Meeuw

18 Waarnemingen van 92 vogels in totaal. Na de stormweek van begin april foerageerden flink wat Ponten tussen de vele Zilvermeeuwen op het aanspoelsel op de stranden. Op 8 apr bijvoorbeeld 20 tussen Noordpier en Wijk aan Zee, en op 10 apr ≥ 27 tussen de pier en Castricum (Pim Rijk, Koen Stork, R. Altenburg, H. Schekkerman).

Geelpootmeeuw

14-15 mrt – max. 4 tp, strand Wijk aan Zee – P. Rijk e.a.

9-10 apr – 1 tp, strand Wijk aan Zee – R. Altenburg e.a.

Kleine Burgemeester

17-18 apr – 1 2kj tp, Noordpier IJmuiden – P. Rijk e.v.a.

Grote Burgemeester

19 mrt – 1 2kj tp, Noordpier/Forteiland IJmuiden – W. Olbers, Marcel Slaterus

hybride Grote Burgemeester x Zilvermeeuw

8-9 apr – 1 2kj tp, strand Castricum – H. Schekkerman e.a. Naast deze duidelijke 'Vikingmeeuw', een hybride die onder meer op IJsland geregeld voorkomt, werden in deze periode nog minstens 2 andere hybriden of afwijkend lichte Zilvermeeuwen op het strand gezien.

Hybride Grote Burgemeester x Zilvermeeuw, strand Castricum, 8 april. Foto: Hans Schekkerman. Erg burgemeester-achtig, maar de iets te donkere slagpennen en een vage staartband verraden Zilvermeeuw-invloed.

Kleine Jager

Met een totaal van 48 Kleine Jagers tussen 22 mrt en 21 apr was 2021 het beste voorjaar ooit bij Castricum aan Zee. Zo'n aantal misstaat tegenwoordig zelfs niet in het najaar. De beste dagen waren 27 mrt met 10 N (wind W6) en 7 apr met 17 N (NW7). Het overgrote deel (89% van 27) betrof de donkere vorm, die relatief talrijk is in de zuidelijker gelegen broedgebieden; in andere voorjaren zien we meer lichte vogels (40%).

Grote Jager

9 apr – 1 N, Castricum aan Zee – H. Groot, R. van Bemmelen. Dit is de eerste voorjaarswaarneming (mrt-mei) van een Grote Jager langs de telpost.

Papegaaiduiker

2 apr – 1 N, Castricum aan Zee – H. Schekkerman

Velduil

5 feb – 1 vangst, vinkenbaan

12-13 feb – 1 tp, De Buitenlanden, Beverwijk – R. Landsman, S. Schagen

19 apr – 1 tp, Vogelduin-Zuid, NHD Bakkum – H. Stapersma, H. van Oosten

23 apr – 1 jagend, Vennewater, NHD Bakkum – Ruud Crul, Wim van Gelder

Oehoe

De Oehoes van Bakkum waren dit voorjaar *live* te volgen op de website 'Beleef de lente' en hadden begin mei 2 kuikens in het 'nest'.

IJsvogel

Het effect van de vorstweek op IJsvogels in onze regio was zoals gebruikelijk groot. Tussen 1 jan en de vorstival op 7 feb waren er 91 meldingen tegen 33 in dezelfde tijd in 2020. Van 15 feb t/m 30 apr 2021 waren er nog maar 4, tegen 62 in 2020.. Het goede nieuws is dat in ieder geval in Egmond-Binnen toch weer een broedgeval plaatsvond (C. Baart).

Kleine Bonte Specht

Vrij veel gemeld: 49x is ongeveer even vaak als in deze periode in 2020.

Draaihals

28 apr – 1 vangst, vinkenbaan – Arnold Wijker

Waterpieper

Tien waarnemingen tussen 9 feb en 11 apr.

Engelse (Gele) Kwikstaart

13 apr – 1 tp, de Groote Ven, Castricumerpolder – Tim van der Meer

17 apr – 1 tp, De Oude Venne, Castricumerpolder – Willem Jas

18-27 apr – 1 m tp, Heemskerker Noordbroek – Rob van Bemmelen e.a.

25 apr – 1 m tp, Zanderij, Castricum – R. van Bemmelen

27 apr – 1 Z, Ronde Berg, NHD Egmond – K.D. Dijkstra, R. van Bemmelen

27 apr – 2 N, De Hoge Toren, NHD Bakkum – H. Groot, R. Altenburg

Grote Gele Kwikstaart

In februari 20 meldingen, in mrt nog maar 3, de laatste op 13 mrt (Limmerpolder, Dick Dekker).

Rouwkwikstaart

Een vrij mager voorjaar: 29 waarnemingen (41 in 2019 en 2020) met 46 vogels in totaal. Er waren nauwelijks pleisterende groepjes; het grootste aantal bijeen was 7 op een slaapplaatsje bij De Westert, Egmond-Binnen, op 23 feb, tevens de vroegste datum (K.D. Dijkstra).

Beflijster

Met 36 waarnemingen (65 exx) was het een nogal mager voorjaar voor Beflijsters. Door het koude aprilweer waren ze ook tamelijk laat: de helft werd gezien na 20 apr.

Fluiter

30 apr – 1 zingend, ingang Geversduin, NHD Heemskerk – R. Altenburg

Snor

In het infiltratiegebied vangsten op de vinkenbaan op 4 en 15-16 apr, en 1 zingend op 27 apr. Vanaf 15 apr zong een Snor (en op de 23^e 2) in de rietkraag van de Dorregeesterpolder, Uitgeest.

Cetti's Zanger

De vorstperiode van 7-13 feb bracht een klap toe aan de in onze regio gevestigde Cetti's Zangers. In de maand vóór de vorstival waren er nog 22 meldingen, ruim 2x zo veel als de 10 in dezelfde maand in 2020. In de maand erna waren er nog 5, de helft van de 11 in 2020. In het infiltratiegebied resteerde maar 1 zangpost van de 9 in oktober en er werden slechts 2 exx gevangen op de vinkenbaan (waarvan 1 geringde). Langs de Dorregeesterpolder hoorde ik op 21 feb geen enkele Cetti's bij vergelijkbare omstandigheden als op 22 nov met 13 exx. Toch waren niet alle vogels verdwenen; naast die in het infiltratiegebied werden er later wel zingend gemeld langs de Dorregeesterpolder (1 ex) en De Woude (max. 5), in de Groene Driehoek bij Uitgeest en langs de Genieweg ZO van Heemskerk (R. Oosterlaar, R. Altenburg, Marian van Leeuwen, H. Kuperus, H. Stapersma). In tegenstelling tot bij ons lijkt de soort landelijk gezien niet zwaar te zijn getroffen door het winterweer. Gegevens uit het *LiveAtlas*-project van Sovon laten geen bij de voorgaande jaren achterblijvende waarneemkans zien na midden feb (fig. 3). Ervaringen in het kerngebied de Biesbosch leren dat Cetti's Zangers 's winters veel rondscharrelen in de kniklaag van rietruigtes, in ruimtes waar ze zelfs onder een sneeuwdek nog beschut kunnen foerageren. Misschien is de terugval in het infiltratiegebied te verklaren doordat zulke ruigtes daar weinig aanwezig zijn. Langs het Uitgeestermeer vormen ze een smalle strook die geëxponeerd ligt op de wind; wellicht ook niet optimaal.

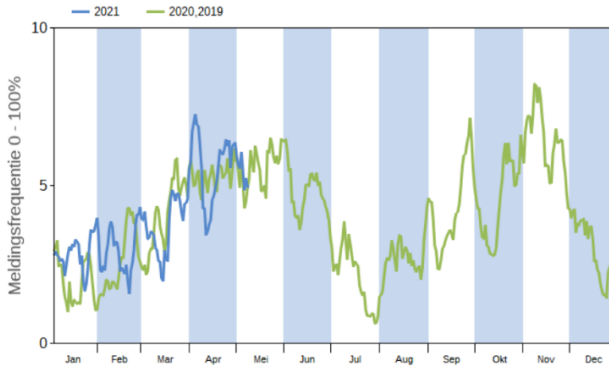

Fig. 3. Cetti's Zanger: seizoensverloop (7-daags lopend gemiddelde) van het aandeel LiveAtlas tellingen waarin de soort werd waargenomen, in 2019-2020 (groen) en in 2021 (blauw). (liveatlas.sovon.nl)

Roek

24 mrt – 1 N, Castricum aan Zee – H. Groot

31 mrt – 3 Z, vinkenbaan, en 1 Z, Castricum aan Zee – H. Groot, M. Res

24 apr – 1 N, Ronde Berg, NHD Egmond – R. van Bemmelen

Raaf

9 feb – 1 NO, Zweefvliegveld, NHD Castricum – Theo Baas

21 feb – 2 tp Zanddijk, Bakkum-Noord, en ovv Melkvak, NHD Bakkum – Kees Scharringa, Maurice Tijm

19 mrt – 1 tp, De Mient, NHD Bakkum – Arnold Wijker, Luc Knijnsberg

23 mrt – 1 tp, Egmond-Binnen – Bert Schuit

30 mrt – 1 Z Vogelwater, NHD Bakkum – H. Boomsma

Europese Kanarie

24 mrt – 1 tp, De Kaag, NHD Heemskerk – 'Willemien'

9 apr – 1 zingend, Boterbloempark, Castricum – Joep de Leeuw.

vanaf 20 apr – 1 zingend, Rendorppark, Heemskerk – R. Altenburg e.a.

De vogel van Heemskerk bleef tot in mei en voldoet aan de Sovon-criteria voor een territorium. Dat is bijzonder voor onze regio; eerdere territoria traceerbaar in het digitale archief stammen uit 1977 (in apr-mei minstens 2 mannetjes en 3 vrouwtjes aanwezig bij de Zanderij in Castricum), en uit 1988 (mannetje een week lang langs de Zeeweg in apr; R. Reijnders). De oude avifauna 'Vogels van de Duinen' (Verkerk 1967) noemt daarnaast voor 6 jaren in de periode 1957-1966 1-2 territoria in bij Castricum en Bakkum. In de jaren '70 kende de soort een hoogtepunt in Nederland, met meerdere honderden paren, zij het vooral in het oosten en Limburg. Nu zijn dat er nog hoogstens enkele tientallen. Overigens is de verdeling van waarnemingen over het jaar tegenwoordig nog heel vergelijkbaar met die vóór de eeuwwisseling, met de meeste in mrt-mei en okt-nov (figuur 4).

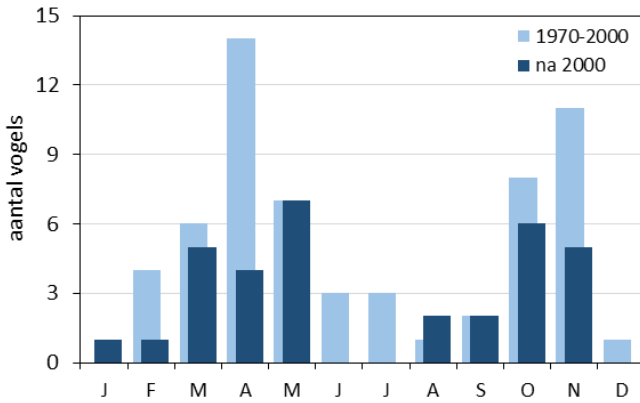

Fig. 4. Aantal Europese Kanaries waargenomen per maand in Midden-Kennemerland in 1970-2000 (lichtblauw) en in 2000-2020 (donkerblauw).

Europese Kanarie, Heemskerk, 22 april

Foto: Willem Olbers

Barmsijs

Er waren veel Barmsijzen in het duin dit voorjaar: 71 meldingen van totaal 168 exx, tegen slechts 1 in dezelfde periode vorig jaar. Het overgrote deel betrof Kleine Barmsijzen; alleen op 5 en 14 mrt werden solitaire Grote Barmen gefotografeerd (H. Boomsma, R. Hoogenboom, T. Admiraal). Na half april waren er nog 13 meldingen, en ook in mei werden nog Kleine Barmsijzen gezien – een aanwijzing voor mogelijk broeden.

Kruisbek

115 meldingen van in totaal 422 vogels, zoals gewoonlijk de meeste uit NHD Bakkum. Grootste groepen 21 (26 feb), 18 (18 mrt) en 20 exx (27 apr).

Geelgors

10 feb t/m 9 mrt – Max. 4 tp, Krengbos, Castricum - R. Altenburg e.a.

IJsgors

7-8 feb – 1 tp, Infiltratiegebied NHD Castricum – L. Knijnsberg, T. v.d. Meer

Sneeuwgor

6 feb – 2 N, Castricum aan Zee – H. Schekkerman

7 feb – 1 ovv, Limmen – Jaap Gijsbertsen

19 feb – 1 tp, Noordpier IJmuiden – Theo van Lent

9 apr – 1 tp, Heemskerker Noordbroek – Rienk Slings

Voorjaarsfenologie Midden-Kennemerland 2021

Eerste en 2^e waarnemingen van algemene zomervogels en voorjaarstrekkers (*=exclusief enkele wintergevallen), en de gemiddelde datum van de 2^e waarnemingen (omdat de 1^e soms vroege 'uitbijters' zijn) in de voorgaande 5 jaren.

soort	1 ^e wrn	waarnemer	2 ^e wrn	waarnemer	gem. 2 ^e
Grutto	29-jan	Rob v. Bemmelen	13-feb	'Sterk'	16-feb
Witte Kwikstaart*	20-feb	Dick Dekker	20-feb	Arnold Wijker	19-feb
Roodborsttapuit*	19-feb	Karl M'	20-feb	Theo Admiraal	3-mrt
Kluut*	6-feb	H. Schekkerman	21-feb	Ruud Altenburg	28-feb
Kneu	14-feb	Ruud Altenburg	23-feb	KD Dijkstra	5-mrt
Lepelaar*	21-feb	Hans Groot	24-feb	Ruud Altenburg	24-feb
Tijftjaf (zang)	26-feb	Piet Admiraal	26-feb	Hanno Pet	7-mrt

Geoorde Fuut (NHD)	26-feb	Hielke Boomsma	28-feb	Hans Groot	18-mrt
Kleine Plevier	4-mrt	Cees de Vries	10-mrt	Willem Jas	18-mrt
Bruine Kiekendief	23-feb	Pieter Meijer	17-mrt	Frans ten Berge	23-mrt
Zwartkop (zang)	8-mrt	Hans Groot	24-mrt	Hans Cornelissen	23-mrt
Grote Stern	17-mrt	Mark Res	24-mrt	Hans Groot	27-mrt
Blauwborst	21-mrt	Luc Knijnsberg	25-mrt	H. Schekkerman	28-mrt
Visdief	27-mrt	H. Schekkerman	27-mrt	Hans Groot	31-mrt
Oeverzwaluw	26-mrt	Mark Res	29-mrt	Shirley Douwstra	31-mrt
Boerenzwaluw	29-mrt	Bob van Duin	30-mrt	Peter Mol	31-mrt
Fitis	30-mrt	Peter v. Brandwijk	30-mrt	M. van Leeuwen	2-apr
Boompieper	30-mrt	Renie v.d. Werf	30-mrt	Arend de Jong	28-mrt
Zomertaling	19-mrt	Pim Rijk	30-mrt	M. van Zweeden	2-apr
Beflijster	29-mrt	Hans Kuperus	31-mrt	Hans Kuperus	4-apr
Tapuit	31-mrt	Rob v. Bemmelen	31-mrt	Hielke Boomsma	4-apr
Gele Kwikstaart	31-mrt	Ruud Altenburg	31-mrt	H. Schekkerman	5-apr
Sprinkhaanzanger	31-mrt	Ruud Altenburg	31-mrt	Hans Groot	4-apr
Gekr. Roodstaart	31-mrt	Hans Stapersma	31-mrt	H. Schekkerman	6-apr
Rietzanger	31-mrt	Hans Groot	31-mrt	Ruud Altenburg	6-apr
Huiszwaluw	31-mrt	Hans Groot	3-apr	Frans ten Berge	12-apr
Regenwulp	17-mrt	Mark Res	5-apr	Hans Groot	9-apr
Groenpootruiter	1-mrt	Arnold Wijker	10-apr	Pascal Stroeken	16-apr
Nachtegaal	13-apr	H. Schekkerman	13-apr	Cees Baart	20-apr
Boomvalk	12-apr	Hans Kuperus	16-apr	Luud Baas	21-apr
Grasmus	16-apr	Rob v. Bemmelen	17-apr	Ruud Altenburg	23-apr
Dwergstern	18-apr	Hans Groot	18-apr	Hans Groot	6-mei
Zwarte Stern	18-apr	Hans Groot	18-apr	Hans Groot	14-mei
Noordse Stern	11-apr	H. Schekkerman	18-apr	Hans Groot	19-mrt
Braamsluiper	17-apr	Arjen Dekker	19-apr	Hans Stapersma	19-mrt
Koekoek	20-apr	K.D. Dijkstra	20-apr	Luc Knijnsberg	21-mrt
Gierzwaluw	24-apr	Bart Dijkstra	24-apr	Roef Mulder	10-apr
Kleine Karekiet	24-apr	Vinkenbaan	25-apr	Roelf Hovinga	23-apr
Oeverloper	1-apr	Sander Lagerveld	27-apr	Guido Keijl	18-apr
Tuinfluter	17-apr	Hans Kuperus	28-apr	Bob Zevenbergen	22-apr
Gr. Vliegenvanger	6-mei	Erwin van Saane	9-mei	H. Schekkerman	21-apr
Wespendief	24-apr	Wouter Bol	9-mei	Roef Mulder	29-apr
Bosrietzanger	11-mei	Rob v. Bemmelen	13-mei	M. van Leeuwen	27-apr
Spotvogel	11-mei	KD Dijkstra	12-mei	Joep de Leeuw	14-mei

Lezingen & Excursies – t/m 3de kwartaal 2021

Commissie Lezingen & Excursies

Het einde is in zicht (hopen wij). Maar ten tijde van het schrijven van dit 'programma' golden nog steeds, grotendeels, de aloude Corona-regels (met name t.a.v. toegestane groepsgrootte) en leek een spoedige versoepeling daarvan niet aannemelijk. Om die reden kunnen wij nu geen excursie-programma voor het derde kwartaal 2021 bieden.

Natuurlijk staan wij te popelen om zo snel mogelijk weer excursies te organiseren. Zodra dit, wellicht nog steeds 'onder voorwaarden', weer is toegestaan zullen we daar spoedig mee beginnen. We zullen dat dan per email met u communiceren.

Daarnaast: wij hebben nog steeds goede hoop dat ons najaar weekend op Texel (1 t/m 3 oktober, 2021) doorgang kan vinden. Op dit moment is er nog één plaats vrij. Mocht u alsnog belangstelling hebben: voor meer info, of aanmelding excursies.lezingen@vwgmidden-kennemerland.nl.

Nieuwe (jeugd)leden

De Redactie

Dhr en Mevr. Dubelaar
M.V. Versluis
K.J. Jongkind
M.M. Montijn

Heemskerk
Castricum
Heiloo
Heemskerk

WIE, WAT, WAAR IN VOGELWERKGROEP MIDDEN-KENNEMERLAND

De Winterkoning is het verenigingsblad van de Vogelwerkgroep Midden-Kennemerland. Het verschijnt viermaal per jaar: begin januari, april, juli, en oktober. Uiterste inleverdata voor kopij zijn: 15 februari, 15 mei, 15 augustus en 15 november. Voor het digitaal versturen van illustraties moet de illustratie in JPG-formaat zijn.

Voorzitter Hans Stapersma tel. 06-22684313
Heereweg 44
1901 ME Castricum

Secretaris Arie Dekker 0251-655817
C. Huygenstraat 4
1901 JA Bakkum
secretariaat@vwgmidden-kennemerland.nl

Penningmeester Renie van der Werf 072-5337 078
Vogelwerkgroep
Oosterzijweg 6a
1851 PA Heiloo
penningmeester@vwgmidden-kennemerland.nl
rek.nr. NL67 INGB 0004 4913 69
t.n.v. Vogelwerkgroep Midden-Kennemerland

Penningmeester Kees Roselaar 072-5125 423
Vinkenbaan
roselaar@xs4all.nl
rek.nr. NL03 INGB 0004 3806 80
t.n.v. Vogelwerkgroep Midden-Kennemerland

Bestuursleden Hans Schekkerman 0251-881405
Micha de Heus 06-49918837
Piet Admiraal 0251-232603

Ledenadministratie Femie de Jager – ten Berge 0251-831286
Kerkweg 88
1964 JG Heemskerk
femiedejager@vwgmidden-kennemerland.nl

contacten

- Milieufederatie Hans Stapersma 06-22684313
- SVN Hans Stapersma 06-22684313

WIE, WAT, WAAR IN VOGELWERKGROEP MIDDEN-KENNEMERLAND

Redactie	Martine Kamminga Vacature	0251-679171
	Cees op den Velde	06-57565812
	Hans Stapersma	06-22684313
Redactieadres	Cees op den Velde Meeuwenlaan 31 1935 ER Egmond-Binnen webmaster@vwgmidden-kennemerland.nl	
Website	https://vwgmidden-kennemerland.nl	
<i>Vinkenbaansecretaris</i>	Arnold Wijker	072-5070793
<i>Vinkenbaancoördinator</i>	Richard Reijnders	0251-656089
<i>Commissie Lezingen & Excursies</i>	Renie van der Werf Marian van Leeuwen Ronald Sunnotel excursies.lezingen@vwgmidden-kennemerland.nl	072-5337078 0251-311092 06-10403680
Werkgroep Kerkuilen & Steenuilen	Piet Zomerdijk	06-13935557
Werkgroep Ruimtelijke Ordering, secretaris	Vacature	
Werkgroep Roofvogels	Henk Levering Henk Schoonenberg Pr. Frederik Hendrikstraat 6 1901 CK Castricum	0251-659540 0251-656825
Werkgroep IJsvogels	Klaas Pelgrim ijsvogelwerkgroep@vwgmidden-kennemerland.nl	06-29098695
Jongeren Werkgroep	Micha de Heus Hans Kuperus	06-49918837 0251-657810
AID (Algemene Inspectie Dienst) Kerkrade		0800-0488